

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Навчально-науковий інститут економіки
Факультет менеджменту і маркетингу
Кафедра менеджменту, публічного управління та адміністрування**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:

**Завідувач кафедри,
проф., д. н. держ. упр.**

_____ А.М. Пугач

« ____ » _____ 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

**на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за освітньо-професійною
програмою «Публічне управління та адміністрування» зі спеціальності 281
«Публічне управління та адміністрування»**

**на тему УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ ПОСЛУГ УКРАЇНИ**

Здобувач

Берестюк Д.О.

**Науковий керівник:
д.н.держ.упр., проф.**

Сиченко В.В.

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет** менеджменту і маркетингу**Кафедра** менеджменту, публічного управління та адміністрування**Спеціальність** 281 «Публічне управління та адміністрування»**Освітньо-професійна програма:** «Публічне управління та адміністрування»**Освітній ступінь:** «Магістр»

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри _____

“ _____ ” _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ**на дипломну магістерську роботу студенту
Берестюку Дмитру Олександровичу**

1. **Тема дипломної роботи** «Удосконалення системи державного регулювання сфери послуг України»,

керівник роботи Сиченко Віктор Володимирович, д.н.держ.упр., проф.,

затвержені наказом ДДАЕУ від «30» листопада 2020 р. № 2993

2. **Строк подання студентом роботи** – 10 грудня 2021 року.

3. **Вихідні дані до роботи:** аналіз і систематизація філософської, державно-управлінської, соціально-психологічної, навчально-методичної літератури.

4. **Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).**

1. Теоретико-методичні основи формування механізмів державного регулювання у сфері послуг. 2. Оцінка стану реалізації механізмів державного регулювання у сфері послуг в Україні. 3. Удосконалення механізмів державного регулювання у сфері послуг в Україні.

Висновки.

5. **Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).**

1. Етапи реалізації моделі державного регулювання сфери соціальних послуг. 2. Модель функціонування механізму підвищення ефективності системи державного регулювання у сфері послуг.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Пор. №	Назва етапів дипломної магістерської роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми і об'єкта дослідження, розробка завдання і графіка робіт	Грудень 2019	
2.	Вибір і опрацювання літературних джерел. Теоретичний розділ роботи	Лютий -Квітень 2020	
3.	Аналіз нормативних та методичних джерел, написання аналітичного розділу роботи	Травень-Вересень 2020	
4.	Написання проектного розділу роботи	Жовтень-Грудень 2020	
5.	Написання висновків та пропозицій	Січень 2021	
6.	Підготовка доповіді та ілюстративного матеріалу до захисту роботи	Січень-Лютий 2021	

Студент _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис) (прізвище та ініціал)

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення системи державного регулювання сфери послуг України»

Дипломна магістерська робота: 91 с., 2 рис., 7 табл., 79 літературних джерел, 1 додаток.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних підходів і практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання у сфері послуг.

Об'єктом дослідження є дослідження державне управління сферою послуг.

Предметом дослідження є формування механізмів державного регулювання у сфері послуг в Україні.

Методи дослідження: аналіз, синтез та логічного узагальнення; структурно-генетичний – для виявлення ролі держави в підтримці розвитку сфери послуг; інституціональний – для розробки заходів підвищення ефективності системи державного регулювання у сфері послуг; сценарного прогнозування – для розробки сценарію впровадження інструментарію державного регулювання суб'єктів, які надають послуги різного характеру.

АНОТАЦІЯ

Визначено теоретико-методичні основи формування механізмів державного регулювання у сфері послуг. Дано оцінку стану реалізації механізмів державного регулювання у сфері послуг в Україні. Удосконалено механізми державного регулювання у сфері послуг в Україні.

SUMMARY

Theoretical and methodological bases of formation of mechanisms of state regulation in the sphere of services are determined. An assessment of the state of implementation of state regulation mechanisms in the field of services in Ukraine is given. Mechanisms of state regulation in the field of services in Ukraine have been improved.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПОСЛУГ	8
1.1. Сутність та особливості розвитку механізмів державного регулювання у сфері послуг	8
1.2. Методи державного регулювання ринку послуг	15
1.3. Роль держави в підтримці розвитку сфери послуг	22
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СТАНУ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	32
2.1. Організаційно – економічна характеристика підприємства	32
2.2. Аналіз сучасного стану державного регулювання у сфері послуг в Україні	38
2.3. Особливості й перспективи розвитку механізмів державного регулювання у сфері послуг в Україні	49
Висновки до розділу 2	59
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	61
3.1. Формування принципів удосконалення механізмів державного регулювання у сфері послуг	61
3.2. Розроблення напрямів підвищення ефективності механізмів державного регулювання у сфері послуг	67
3.3. Напрями стратегічного розвитку механізмів державного регулювання у сфері послуг в Україні	72
Висновки до розділу 3	79
ВИСНОВКИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84

ВСТУП

Однією з головних тенденцій в економіці України є стрімке розширення ринку послуг. Роль цього сектора пов'язана з формуванням ключових факторів економічного зростання, таких як наукові знання, нематеріальні форми накопичення, глобалізація господарської діяльності. Світовий досвід показує, що основоположним елементом інформаційного суспільства виступає сфера послуг. Однак функціонування сфери послуг у кожній країні має свої особливості, адже кожна держава вживає певних заходів для підтримки того сегмента сфери послуг, який має відповідні перспективи на майбутнє, а спеціалізація країни на тих чи інших видах послуг залежить від рівня її економічного розвитку. Нинішній стан розвитку суспільства та економіки зумовлює необхідність розв'язання проблем розвитку сфери послуг на системно-аналітичному рівні шляхом упровадження ефективних механізмів державного регулювання у сфері послуг.

При формуванні механізмів державного регулювання у сфері послуг важливо визначити і науково обґрунтувати пріоритетність окремих секторів послуг, перспективних для України. Це, перш за все, послуги, пов'язані з освітою населення, наукою, охороною здоров'я та інформатизацією суспільства. У цьому контексті набуває значення вирішення проблеми змін, які необхідно здійснити у сфері державного управління для розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Окремі аспекти державного регулювання сфери послуг досліджені в працях Ф. Бастіа, Д. Белла, Дж. Гелбрейта, П. Друкера, М. Кастельса, К. Кларка, А. Маршалла, Ж-Б. Сея, А. Сміта, А. Тоффлера та ін. Окремі питання становлення ринкових відносин у сфері послуг у трансформаційній економіці розглянуто в працях таких учених, як Л.М. Алексеєнка, О.В. Бойко, Т.М. Булаха, Т.О. Буренко, А.В. Дергаля, Н.С. Венгерської, М.В. Леснікова, О.О. Лук'янченко, М.П. Мальської, О.А. Миронова, Г.С. Рожкова, О.І. Хоменко, О.М. Шканової. Різні аспекти державного регулювання сфери послуг

в Україні висвітлювались у публікаціях О.І. Андрєєвої, В.М. Бєсчастного, С.О. Білої, О.В. Білаша, О.О. Гаманкової, Р.А. Крамченко, В.О. Плюща, М.Л. Погребицького, П.С. Покатаєва, Д.В. Полозенко, О.В. Проніної, О.В. Родіонова, В.В. Сиченка, О.В. Соловйової, Н.В. Ходорівської, О.І. Черниш.

Водночас, підкреслюючи вагомість теоретико-методологічних та практичних здобутків щодо формування механізмів державного регулювання у сфері послуг в Україні, слід зазначити, що в існуючих джерелах недостатньо уваги приділено науковому обґрунтуванню напрямів удосконалення механізмів державного регулювання у сфері послуг. Це зумовило актуальність обраної теми дослідження, визначило його об'єкт, предмет, мету та завдання.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних підходів і практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання у сфері послуг. Для досягнення мети поставлено такі основні *завдання*:

- узагальнити теоретичні концепції функціонування механізмів державного регулювання у сфері послуг в умовах інноваційного розвитку національної економіки та модернізації системи державного управління;
- обґрунтувати підходи до оцінювання методів, ефективності механізмів державного регулювання та результативності державної підтримки сфери послуг у цілому;
- визначити інструментарій державного регулювання суб'єктів, які надають послуги різного характеру;
- обґрунтувати вектори стратегічного розвитку механізмів державного регулювання у сфері послуг в Україні;
- сформулювати науково-практичні пропозиції щодо розвитку механізмів державного регулювання у сфері послуг в Україні.

Об'єктом дослідження є державне управління сферою послуг.

Предметом дослідження є формування механізмів державного регулювання у сфері послуг в Україні.

Методологічною основою дипломної роботи є сукупність способів наукового пізнання та загальнонаукових принципів проведення дослідження,

які ґрунтуються на фундаментальних положеннях і працях вчених з питань формування механізмів державного регулювання у сфері послуг в Україні. Дослідження побудовано на системному підході, а також сукупності методів, які забезпечують реалізацію такого підходу, серед яких: *аналізу, синтезу та логічного узагальнення* – для визначення закономірностей розвитку ринку послуг в Україні; *структурно-генетичний* – для виявлення ролі держави в підтримці розвитку сфери послуг; *інституціональний* – для розробки заходів підвищення ефективності системи державного регулювання у сфері послуг; *сценарного прогнозування* – для розробки сценарію впровадження інструментарію державного регулювання суб'єктів, які надають послуги різного характеру.

Наукова новизна одержаних результатів: визначено принципи функціонування механізмів державного регулювання у сфері послуг у сучасних економічних умовах зростання невизначеності впливу чинників зовнішнього середовища, які забезпечують збалансоване використання ресурсного потенціалу структурних складових національної економіки, а саме: стратегічна спрямованість управлінських рішень; раціональне використання всіх видів ресурсів; урахування інтересів держави і господарюючих суб'єктів; адекватна реакція на зміни зовнішнього середовища; збалансоване галузеве зростання; соціальна відповідальність; інноваційна спрямованість; подолання територіальних диспропорцій.

Структура та обсяг роботи. Дипломна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатку. Загальний обсяг роботи – 91 сторінки комп'ютерного тексту, що містить 2 рисунки та 7 таблиць, 1 додаток. Список використаних джерел із 79 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПОСЛУГ

1.1. Сутність та особливості розвитку механізмів державного регулювання у сфері послуг

Однією з найважливіших тенденцій соціально-економічного розвитку є зростання значущості сфери послуг, що спостерігається, передусім в промислово розвинених країнах. Ступінь розвитку сфери послуг виступає основною ознакою розвиненості суспільства. Нині країна не може бути віднесена до розвинених, якщо в її сфері послуг створюється менше 65% ВВП[14].

Багато галузей сфери послуг набули ключового значення для функціонування національної економіки в довгостроковій перспективі, стали основою науково-технічного і соціально-економічного розвитку країни. Йдеться в першу чергу про науку і наукове обслуговування, освіту, охорону здоров'я, зв'язок, інформаційне обслуговування. Хоча як і раніше важливу роль в економіці грають і досить традиційні галузі сфери послуг - фінанси, торгівля, особисті послуги і тому подібне. Специфіка початку XXI ст. полягає в тому, що зростаюче значення як для економіки, так і для суспільства набуває група нових галузей [52].

Це свідчить про те, що настав принципово новий етап в міжнародному розподілі праці. Стрімкий розвиток сфери послуг є, на думку ряду вчених, неодмінною умовою успішного завершення сучасної структурної перебудови економіки [21; 31; 40].

В той же час соціально-економічні процеси, що відбуваються останніми роками в Україні виявили ряд важливих закономірностей, що характеризують

взаємозв'язок і взаємообумовленість матеріального виробництва і сфери послуг, серед яких можна назвати наступні.

По-перше, зберігається роль матеріального виробництва, що виступає основою економіки, у тому числі в сучасних умовах, подібно до того, як певна ступінь фізичного здоров'я людини є щонайпершою умовою всієї її життєдіяльності. В той же час, чим стійкіше, досконаліше і ефективніше сфера матеріального виробництва, чим багатіше суспільство і людина, тим більше стають роль і значущість сфери послуг, її збалансованого поєднання з матеріальним виробництвом.

По-друге, розвинена і динамічно розширена сфера послуг - атрибут суспільства, досить високого рівня багатства, добробуту більшої частини свого населення.

По-третє, при характеристиці взаємозв'язку двох сфер суспільного виробництва необхідно враховувати чинник часу: в поточному масштабі часу невиробнича сфера залежить від функціонування матеріального виробництва, у тому числі в силу вторинності доходів, а в довготривалому масштабі - розвиток матеріального виробництва, його структура, ефективність багато в чому детерміновані масштабами і якістю функціонування сфери послуг: станом науки, освіти, охорони здоров'я і так далі.

По-четверте, з одного боку, зміна структури самого матеріального виробництва пов'язана зі збільшенням долі послуг, з іншого боку, розвиток матеріального виробництва, ускладнення його результатів вимагає розвитку широкого спектру на перший погляд абсолютно невиробничих послуг, наприклад, тих, які в реальності формують сучасну якість економічного зростання [52].

Динамічний розвиток сфери послуг, вдосконалення її структури можливо при досить високому рівні розвитку суспільства, розвинених потребах і в цілому пов'язано з таким явищем, як якість життя, оскільки процес задоволення різноманітних потреб створює певний стандарт якості життя. Якість життя включає цілий ряд різноманітних складових, до числа яких

Комісія ЮНЕСКО з народонаселення і якості життя відносить: здоров'я; освіту; раціональне (адекватне) харчування; стабільне, екологічно чисте довкілля, включаючи житло; безпеку; охорону здоров'я; участь в житті суспільства, створення необхідних послуг для розвитку суспільства; справедливість; рівність чоловіків і жінок[18].

Демографічні зміни також грають певну роль в розвитку сфери послуг. З одного боку, вони об'єктивно визначають масштаби сфери послуг вже в силу зростання (зменшення) чисельності населення, з іншої - детермінують структуру цієї сфери, оскільки збільшення, наприклад, числа літніх людей, що дуже характерно для розвинених країн, пред'являє зростаючий попит на медичні та рекреаційні послуги. Постіндустріальне суспільство характеризується виразно вираженою індивідуалізацією споживчого попиту, що посилюється. Це стосується і послуг, попит на які стає надзвичайно різноманітним, визначаючи тенденцію до швидкого розширення сучасного спектру послуг (як споживчого, так і виробничого призначення) і підвищення якості обслуговування.

В сучасних умовах роль сфери послуг проявляється в тому, що вона: виступає важливим сектором національного і світового господарства; грає величезну роль в розвитку людського капіталу; робить увесь зростаючий вплив на функціонування і розвиток матеріального виробництва; сприяє збільшенню вільного часу; створює можливості для повнішого задоволення і розвитку потреб людей і суспільства; виступає найважливішим елементом формування якості життя; забезпечує високу якість економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності країни.

В цілому сфера послуг, її масштаби, структура і рівень розвитку займають зараз особливе місце в оцінці економічного статусу країни. Це обумовлено тим, що різко посилюється взаємозв'язок розвиненості сфери послуг і рівня розвитку усієї національної економіки.

Розглядаючи сутність та особливості розвитку сфери послуг в умовах модернізації системи державного управління в Україні, необхідно відмітити,

що вона визначається багатьма чинниками, які характеризуються як різноманітністю, так і періодичністю дії. Так, структура суспільного виробництва СРСР не відповідала рангу розвиненої країни, домінували військове виробництво і галузі, пов'язані з ним. В цілому спостерігався пріоритет матеріального виробництва і низький рівень розвитку сфери послуг. Головні причини цього - тотальне панування державної власності і фінансування сфери послуг із залишкового принципу, тобто після задоволення запитів оборони і базових галузей промисловості.

Монополізм державної власності, централізоване директивне управління позбавляли головних умов успішного розвитку сфери послуг - гнучкості і орієнтації на задоволення різноманітних потреб людей, господарюючих суб'єктів. В основному переважали такі державні послуги, як: безкоштовна освіта, охорона здоров'я, спортивні послуги. Альтернативи не було, тому не було вибору. В той же час за окремими характеристиками деякі послуги відрізнялися досить високим рівнем масовості.

В економічній літературі висуваються різні точки зору щодо критеріїв класифікації сфери послуг. Так, Булах Т.М. поділяє сферу послуг згідно соціально-економічного характеру на дві основні групи: соціально-культурні та комунально-побутові, а також з точки зору покриття витрат на отримання послуг – на: безкоштовні та платні. Така класифікація дозволяє розширити діапазон розуміння взаємозв'язку розвитку сфери послуг з розвитком самої людини[25].

Становлення ринкових відносин у сфері послуг здійснюються як за глибиною ринкового трансформування так і за шириною об'єктів, що охоплюються. У сферу ринкових відносин включаються все нові і нові послуги, соціальна значимість яких в суспільстві надто важлива. До таких необхідно віднести медицину, освіту, науку, культуру, інформацію тощо. Такий стан висуває цілу низку запитань серед вчених суспільствознавців, в той час як сучасна економічна думка не поспішає розробляти теоретичні проблеми, зв'язані з настільки важливою гранню переходу до ринку. В цьому плані

найбільшу тривогу викликає ринкова трансформація сфери послуг, їх нової ринкової структуризації, що складає окрему проблему для економічної теорії. Попит і пропозиція формують свою структуру співвідношення між різними видами послуг, їх динаміку та поле діяльності. Тому дослідження структуризації послуг потребує аналізу нових вимог до їх класифікації.

У сучасній економіці асортимент послуг різноманітний, тому якоїсь однозначної, побудованої за єдиним критерієм класифікації бути не може. Слід враховувати і те, що функціональні відмінності фізичних товарів і послуг обумовлюють неможливість використання загальноприйнятих товарних класифікацій для угруповання послуг.

Необхідність класифікувати послуги обумовлена не лише потребою поглиблення теоретичних знань, але і, що дуже важливо, самою господарською практикою. Фахівці зазвичай звертають увагу на те, що класифікація послуг сприяє рішенню наступних завдань: розвитку і вдосконаленню стандартизації у сфері послуг; здійсненню сертифікації послуг з метою забезпечення безпеки життя, здоров'я споживача і охорони довкілля; відвертання спричинення шкоди майну споживачів; обліку і прогнозуванню реалізації послуг, у тому числі населенню; вивченню попиту на послуги; актуалізації розвитку виробництва певних видів послуг з обліком соціально-економічних умов, що змінюються; обліку надання послуг підприємствами і організаціями різних організаційно-правових форм власності; гармонізації національної класифікації послуг з міжнародними класифікаціями [10].

На нашу думку, видається доцільним наведення класифікації послуг з деяких критеріїв. Послуги можуть класифікуватися за функціональним підходом, при цьому визначальним є той факт, чиї потреби вони задовольнятимуть - виробництва або людину, як споживача. Отже, усі послуги можна поділити на виробничі та споживчі.

Послуги можна класифікувати на кінцеві і проміжні. Це надзвичайно важливо з точки зору кількісної оцінки створеного ВВП і пов'язаних з ним

показників, оскільки проміжні послуги, як правило, не враховуються при їх підрахунку.

Крім того, на мікроекономічному рівні господарювання виділяють так звані внутрішньовиробничі послуги, тобто такі, які надаються і споживаються всередині господарюючого суб'єкта [16].

У соціально-економічному відношенні велике значення має розрізнення послуг з критерієм законності (легітимності). У зв'язку з цим виділяються послуги, здійснювані у межах правового поля, і тіньовий обіг послуг. Останній існує в усіх країнах, відрізняючись масштабами і структурою. Його оцінка проводиться в основному експертним шляхом, різними непрямими методами [8].

Залежно від ступені матеріальності виділяють матеріальні і нематеріальні послуги. До матеріальних відносять ті види послуг, результатом яких є створення нової або відновлення споживної вартості, причому виконання максимально враховує індивідуальні запити споживачів. До нематеріальних послуг відносять чисті послуги, яким властива максимальна ступінь невідчутності [68].

За критерієм опосередкованості послуги товарно-грошовими відносинами або, інакше кажучи, за критерієм участі в купівлі-продажі усі послуги підрозділяються на ринкові і неринкові, або комерційні і некомерційні (платні і безкоштовні). Помітимо, що безкоштовність послуг, як і фізичних товарів, умовна. З точки зору суспільства «безкоштовні» економічні блага оплачуються за рахунок засобів бюджетів різного рівня, у тому числі за рахунок податків з фізичних і юридичних осіб, а також за рахунок засобів благодійних організацій. Нині за рекомендацією статистичної комісії ООН платними вважаються усі послуги, які реалізуються за економічно значимими цінами, тобто цінам, які покривають не менше 50% витрат на надання цієї послуги.

Залежно від форми власності господарюючого суб'єкта, що надає послугу, розрізняють послуги, вироблювані підприємствами приватної форми

власності і державними організаціями, установами і підприємствами. Нерідко також виділяють некомерційні (хоча вони можуть бути приватними і державними) і муніципальні організації.

За характером споживання виділяють послуги: масові (наприклад, послуги телебачення і інших ЗМІ); колективні (послуга громадського транспорту, шоу-бізнесу, послуги з шейпінгу і так далі); індивідуальні (послуги з прокату автомашин, побутової техніки, більшість медичних послуг).

За ознакою можливої участі в міжнародному обміні усі послуги можна підрозділити на три групи. Першу складають послуги, які можуть бути об'єктом зовнішньої торгівлі (повітряні і морські перевезення пасажирів і вантажів, міжнародні кредитні страхові угоди і так далі). До другої групи відносяться послуги, які за своєю природою взагалі не можуть бути предметом експорту (серед них домінують державні і інфраструктурні послуги). Третя, велика група послуг - це ті, які можуть робитися як для внутрішніх потреб, так і на експорт.

З урахуванням вищесказаного, може бути запропоноване наступне визначення послуги: «послуга є процесом взаємодії виконавця послуги із зовнішнім середовищем і споживачем з метою досягнення необхідного рівня задоволеності останнього, при цьому учасники процесу є складними цілеспрямованими системами».

Отже, основною особливістю розвитку сфери послуг в умовах модернізації системи державного управління є те, що правова основа, що регулює відносини на ринку послуг, на жаль, далека від досконалості. Основними її недоліками є:

- недостатня систематизованість законів і нормативних актів, що регулюють розвиток національної економіки загалом;
- застарілість багатьох правових і нормативних положень, що регулюють бізнес на ринку послуг;

- нечіткість, багатозначність змісту багатьох положень. Це породжує різночитання, спірні ситуації, які виникають між підприємцями, ними і владними структурами, ними і споживачами послуг.

Тому особливо важливим питанням залишається визначення оптимальної сукупності законодавчих актів, яка б забезпечила ефективний розвиток сфери послуг в Україні.

1.2. Методи державного регулювання ринку послуг

Важливість виконуваних сферою послуг функцій, її неоднорідність визначають як необхідність державного впливу на підсистему народного господарства, так і його масштаби, способи, інструменти. Рациональне втручання держави у функціонування сфери послуг, виправдане з точки зору ряду критеріїв загальногосподарського і соціально-політичного значення, дає, як показує практика розвинених країн, відчутні позитивні результати.

Держава завжди виконувала найважливіші функції в господарській системі, особливо значна його роль нині, коли зростаючі масштаби сучасної економічної діяльності, ускладнення характеру внутрішніх і міжнародних зв'язків створюють об'єктивні передумови для посилення впливу держави на суспільне виробництво. У країнах з ринковою економікою рівень втручання держави і його органів в діяльність підприємств носить непрямий характер. Держава впливає на народне господарство за допомогою законодавчих обмежень, податкової системи, обов'язкових платежів і відрахувань, державних інвестицій, субсидій, пільг, кредитування, державних соціальних і економічних програм. Ринковій економіці властиво різноманіття форм власності: приватна, колективна, акціонерна, державна. Таке різноманіття обмежує державне втручання в ринкове господарство. У компаній, підприємців, громадян зберігаються значні можливості самоврядування, існують великі зони управлінських рішень, які не регулюються державою [32].

Державне регулювання економіки розвивається за двома напрямками: обмеження небажаних для суспільства видів економічної діяльності

(нелегальної); підтримка деяких форм підприємництва (фермерських господарств, малого бізнесу) і благодійної діяльності.

В умовах депресії або кризи, при скороченні приватних капіталовкладень, інвестиції в державний сектор, як правило, ростуть: таким чином уряд протидіє спаду виробництва і зростанню безробіття. Державний сектор грає помітну роль і в державній структурній політиці: держава створює нові об'єкти або розширює і реконструює старі в тих сферах діяльності, галузях або регіонах, де існує недостатній приплив приватного капіталу (у НІОКР, підготовці і перепідготовці кадрів і т. д.). В цілому державний сектор доповнює приватне господарство, коли діяльність приватного капіталу виявляється недостатньою. Державний сектор служить підвищенню ефективності народного господарства в цілому і утворює один з інструментів перерозподілу ВВП [33].

Держава повинна втручатися в економіку при прояві негативних тенденцій в різних сферах народного господарства, які можуть негативно вплинути на підприємницьку діяльність і економіку країни в цілому. Тут йде мова про загрози національної безпеки, про соціальну напруженість, спад виробництва, інфляції, високий рівень безробіття, структурної незбалансованості, дефіцит бюджету, неконкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку, інвестиційному спаді, погіршенні стану довкілля і інших макроекономічних загрозах. Роль держави тут полягає у своєчасному виявленні подібних тенденцій і явищ, причин їх виникнення і у реалізації відповідних заходів з їх усунення. Позитивні умови (позитивні явища і тенденції в різних сферах економіки) припускають прийняття державою певних заходів з їх підтримки.

Можливості державного регулювання народного господарства обмежені. Економічну основу подібного регулювання складає частина ВВП, що перерозподіляється через державний бюджет і позабюджетні фонди, і державна власність. Ефективність державної економічної політики за інших рівних умов тим вище, чим вище державні доходи, чим велика частка ВВП

перерозподіляється державою, тим більшу роль в економіці грає державний сектор. Найчастіше в сучасних виданнях можна зустріти таке визначення: державне регулювання економіки - система заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, здійснюваних правомочними державними установами і громадськими організаціями в цілях пристосування існуючої соціально-економічної системи до умов, що змінюються [37].

Державне регулювання – економічна категорія, що визначає техніко-економічну, організаційно-економічну та соціально-економічну сутність та способи активного впливу держави на розвиток економіки взагалі, та підтримання стабільності, пропорційності та динамічності розвитку зокрема. Це «сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу державних установ і організацій на розвиток суспільного виробництва (в т.ч. продуктивних сил та виробничих відносин) для його стабілізації та пристосування до умов, що змінюються» [59]. Окрім цього визначення, під державним регулюванням економіки інші автори розуміють “вплив держави на відтворювальні процеси в економіці для досягнення цілей економічної політики”. Можна продовжувати цитування визначень державного регулювання ринкової економіки, сутність яких майже ідентична, відмінності лише у використаних дефініціях, об’єктах та засобах впливу держави на економіку. В цілому можна зробити висновок, що державне регулювання ринкової економіки є складовим елементом механізму її функціонування, який виражає форми участі держави в економічному житті країни за допомогою методів і важелів впливу на соціально-економічні процеси, що забезпечують ринкову ефективність та справедливість [19].

Методи державного регулювання економіки класифікуються за формами впливу на дві групи. Прямі, тобто методи прямого регулювання, які безпосередньо впливають на функціонування суб’єктів ринку. Такий безпосередній вплив здійснюється за допомогою інструментів адміністративно-правового характеру, які регламентують діяльність суб’єктів господарювання, і економічних інструментів прямого впливу. Основними

інструментами прямого державного регулювання є: нормативно-правові акти, директивні заходи макроекономічних планів і цільових комплексних програм, державні замовлення, централізовані встановлені ціни, нормативи, ліцензії, квоти, державні бюджетні витрати, ліміти. Непрямі методи або методи непрямого регулювання - це методи, які регламентують поведінку суб'єктів ринку не прямо, а опосередковано, через створення певного економічного середовища, яке примушує їх діяти в потрібному державі напрямі. До методів непрямого регулювання відносяться інструменти фіскального, бюджетного, грошово-кредитного, інвестиційного, амортизаційного, інноваційного і інших напрямів економічної політики [22].

За засобами впливу виділяють правові, адміністративні, економічні методи державного регулювання економіки. Правові методи - система законів і нормативно-правових актів, яка регламентує діяльність суб'єктів господарювання. Предметом правового регулювання економіки є: відносини між державою (державними органами) і суспільством, громадянами, суб'єктами господарської діяльності; відносини «всередині» держави, між його органами з розподілу повноважень, визначення їх правового статусу; відносини між суб'єктами господарської діяльності.

Адміністративні методи державного регулювання економіки - це інструменти прямого впливу держави на діяльність суб'єктів ринку. Їх ознаки: прямий вплив державного органу або посадовців на дії виконавців через встановлення їх обов'язків, норм поведінки і віддачу команд (наказів, розпоряджень); безальтернативний вибір способів вирішення завдань, варіанту поведінки; обов'язковість виконання наказів, розпоряджень; відповідальність суб'єктів господарювання за ухилення від виконання наказів. Адміністрація - це орган державної влади на конкретній території, який покликаний впроваджувати в життя закони, постанови, укази і розпорядження, які відіграють важливу організаційну роль і визначають відносини між членами суспільства.

Адміністративні методи виникають з необхідності регулювати деякі види економічної діяльності з точки зору захисту інтересів громадян, суспільства в цілому, природного середовища. У економічно розвинених країнах за нормальних умов адміністративні методи грають другорядну роль. Використання їх стає доцільним тоді, коли ринковий механізм і економічні засоби державного регулювання економіки виявляються недостатніми або діють повільно. Основними інструментами адміністративного регулювання є ліцензії, квоти, санкції, норми, стандарти, державні замовлення, ціни.

Економічні методи державного регулювання пов'язані із створенням державою фінансових або матеріальних стимулів, здатних впливати на економічні інтереси і поведінку суб'єктів господарювання. Застосування економічних методів дає можливість створювати економічні умови, які спонукають суб'єктів ринку діяти в необхідному для суспільства напрямі, вирішувати певні завдання відповідно до загальнодержавних і приватних інтересів. Регулювання за допомогою економічних методів дає можливість суб'єктам ринку зберегти право на вільний вибір своєї поведінки.

Відмітимо, що традиційні форми державної підтримки у вигляді податкових пільг, пільгового фінансування мають бути сконцентровані переважно на малих підприємствах, що відповідають ознакам суб'єктів малого підприємництва. Крім того, важливо послідовно проводити: спрощення порядку реєстрації малих підприємств; їх захист від економічного тиску з боку великих компаній; впорядкування використання малими підприємствами землі і іншої нерухомості, які є власністю органів державної влади.

Важливу роль в розвитку малого бізнесу в Україні грає введення поняття договору франчайзингу як однієї з основних форм взаємодії підприємницьких структур сфери послуг, а також розвиток системи замовлень малим підприємствам на виробництво ними послуг для державних і регіональних потреб.

Державне замовлення - форма прямого державного регулювання господарських зв'язків. Вигідність державного замовлення для виробника

забезпечується: договірною ціною; матеріальними ресурсами в межах номенклатури продукції, у тому числі послуг, за якою розміщуються державні замовлення, в обсягах, визначених генеральною угодою; пільгами по податку на прибуток [37].

У багатьох економічно розвинених країнах ефективно діють контрактні системи, важливим об'єктом яких є види діяльності, що пов'язані з послугами. Прикладом виступає Федеральна контрактна система (ФСК) США, яка постійно удосконалюється.

Роль держави і державного регулювання велика і життєво важлива для населення в частині соціально значимих благ: послуги освіти, охорони здоров'я. За своїм впливом на функціонування системи ринків і характеру функціонування в економіці, вони багато в чому схожі з суспільними благами, оскільки надаються споживачам безкоштовно або за цінами, що свідомо не покривають витрати виробництва. Практично для усіх країн проблема виробництва соціально значимих благ дуже гостра і доки до кінця не вирішена, оскільки надмірне розширення або скорочення державного виробництва таких благ викликає зниження соціально-економічної ефективності і має довгострокові негативні наслідки [20].

На нашу думку, методи державного регулювання ринку послуг необхідно об'єднати в сім основних груп:

- правові (розробка, прийняття і модифікація стабільних законів прямого впливу, що забезпечують захист особи, власності, контрактів і соціально-економічної безпеки країни і її регіонів, ефективне виконання цих законів за допомогою судової і правоохоронної системи);

- соціально-політичні (вироблення національної ідеї і стратегічних пріоритетів, сприяння формуванню громадянського суспільства, політичних партій, ЗМІ, громадських палат і некомерційних організацій, що беруть участь в розробці державної політики на всіх рівнях і контролюючих владу, розвиток місцевого самоврядування);

- соціально-демографічні (стабілізація чисельності населення, регулювання міграції, охорона здоров'я і розвиток способу життя, безперервна і систематична освіта усіх членів суспільства, соціальний захист громадян з обмеженою працездатністю);

- організаційно-економічні (промислова, енергетична, аграрна, інноваційна, інвестиційна, зовнішньоекономічна, антимонопольна, інформаційна політика, включаючи прогнозування, індикативне планування і програмування, організацію і стимулювання);

- адміністративно-управлінські (встановлення мінімального переліку послуг, що надаються державою, критеріїв оцінки їх якості, процедури і регламентів надання, що перешкоджають корупції і тіньовій економіці, інформатизація державного управління, раціональний розподіл влади і відповідальності, раціоналізація структури апарату і числа державних установ, ліцензування і контроль, підбір, навчання, оцінка і стимулювання кадрів державного апарату);

- управління державним майном (управління в необхідних межах державними і регіональними підприємствами і установами, оборонно-промисловим комплексом і його зовнішньоекономічними зв'язками, системою державних закупівель на конкурсній і контрактній основі;

- фінансово-економічні (грошово-кредитна і валютна, бюджетна, податкова, митна, амортизаційна політика, управління ринком цінних паперів і державним боргом).

Організаційно-правове регулювання економіки на відміну від фінансово-економічного припускає пряму дію держави на поведінку господарських суб'єктів. Важливим інструментом державного регулювання є прогнозування макроекономічної динаміки, яке дає господарським суб'єктам інформацію для розробки своїх стратегій.

Таким чином, галузі, що формують сферу послуг, мають яскраво виражені специфічні особливості, їх відрізняють цілі, що стоять перед ними, завдання, накопичений ними потенціал. У межах державного регулювання

економіки і її найважливішої складової сфери послуг доцільно оцінити економічний потенціал, який є сукупністю засобів, що забезпечують функціонування галузей сфери послуг і характеризується наявністю споживчого ринку, конкуренцією. Економічний потенціал, його стан, можливості подальшого нарощування і зміцнення багато в чому зумовлюють розвиток галузей, що надають послуги різного характеру, будучи об'єктом державного регулювання.

1.3. Роль держави в підтримці розвитку сфери послуг

Сфера послуг починає відігравати все більшу роль в економіці України. Традиційно в Україні була добре розвинена промисловість, за рахунок якої й забезпечувалося в основному ВВП країни. Галузі сфери послуг розглядалися як невинробничі і результати їх діяльності не враховувалися в сукупному суспільному продукті і національному доході країни [53]. Більшість галузей сфери послуг фінансувалося з держбюджету, причому по залишковому принципу.

Все змінилося з переходом України на ринкову основу господарювання. У зв'язку із скороченням державного фінансування з'явилося багато нових видів послуг (бухгалтерських, аудиторських, консалтингових та ін.). Сфера послуг почала розвиватися швидкими темпами, залучаючи все більше підприємців та створюючи нові робочі місця. Основною перевагою сфери послуг, на думку зайнятій в ній підприємців є те, що більшість її галузей не потребують на свій розвиток великих фінансових ресурсів та мають порівняно швидкий термін окупності.

В період формування ринкових відносин в Україні на державному рівні перевага надавалася переважно виробничій сфері. Пропозиції щодо залучення інвестицій на розвиток сфери послуг здебільшого викликали критику. Проте, як показав час, сфера послуг стала переважати над виробничою й динамічно

розвивається, створюючи нові робочі місця та додаткові надходження до бюджету.

На сьогоднішній день в економіці розвинених країн частка послуг у ВВП перевищує 70% і має тенденцію до подальшого збільшення. Отже, на сьогодні сфера послуг у світі – це один з найдинамічніших і найбільших ринків, основним чинником успіху на якому є злагоджена та ефективна робота підприємств сфери послуг та існуючий попит серед клієнтів [9].

На даний час має право на існування твердження, що рівень розвитку сфери послуг є одним з найважливіших показників соціально-економічного стану країни, оскільки знаходиться під впливом непростих суспільно-економічних процесів та є основним чинником динамічного розвитку країни. Таким чином, невиробнича сфера є складною системою, соціальною за своєю суттю, оскільки її розвиток спрямований на виявлення і забезпечення соціально-економічних потреб суспільства.

Державне регулювання економікою охоплює всі сторони суспільства. Основними сферами державного регулювання ринкової економіки є: конкурентне ринкове середовище; економічні цикли; кризи на мікроекономічному рівні; малозабезпечені та соціально незахищені групи населення.

Вплив держави на розвиток ринку послуг здійснюється безпосередньо через перші три сфери державного регулювання. Захист малозабезпеченої частини населення опосередковано впливає на ринок послуг через збільшення платоспроможності населення.

Не може бути створена ефективна ринкова економіка без регулюючої ролі держави. Це відноситься в першу чергу до країн, де відбуваються трансформаційні процеси переходу від адміністративно-командної економіки до ринкової, а точніше до використання елементів ринкового механізму. Досвід останнього десятиріччя України засвідчив, що повна відмова від регулювання державою соціально-економічного розвитку, надання стихії ринку повної свободи привели до глибокої кризи, до стагнації економіки, що

супроводжувалось і супроводжується великими соціальними втратами та втечею природних, фінансових та трудових ресурсів за кордон.

Зміст державного регулювання економікою визначається цілями, що стоять перед державними органами, а також засобами та інструментами, які мають в своєму розпорядженні держава для проведення активної економічної політики. В умовах ринкових відносин державне регулювання включає в себе: інформування учасників ринку про стан економіки і перспективи його розвитку; обґрунтування важливих пунктів економічної політики, яку передбачають проводити державні органи влади в рамках даного етапу розвитку; заходи по розвитку державного сектору економіки як одного з важливих інструментів впливу держави на економічні процеси в країні [12].

Необхідно відзначити, що в розвинутих країнах найпоширенішим в сфері послуг є мале підприємництво. Так, в США малі підприємства в фінансовій сфері складають 60 %, в оптовій торгівлі 86%. Досвід розвинутих країн засвідчує, що до особливостей малого підприємництва в сфері послуг необхідно віднести:

- високий рівень правової захищеності і надання різного роду допомоги з боку держави, в тому числі фінансової, технічної та інформаційної;
- знижені ставки оподаткування, невисокі норми амортизації, оплата державними органами консультативних послуг, складання бізнес - планів тощо;
- партнерські відносини малого та крупного бізнесу, венчурне фінансування малого бізнесу, в якому активну роль відіграють благодійні організації, пенсійні фонди, страхові компанії та ін.;
- швидкий обіг капіталу, невелика капіталоемність, раціональне використання професійної структури трудових ресурсів [15].

Переваги малого підприємництва в сфері послуг пов'язано з локалізацією ринкових відносин в невеликих «нішах» економічного простору, де потреби мобільного реагування на зміну попиту та індивідуальний характер обслуговування є особливою рисою малого підприємництва. Невеликі розміри

стартового капіталу, доступність технологічних новацій дозволяє скоротити найм робочої сили і обходитись невеликою кількістю сезонних працівників, що частково зайняті на окремих операціях. Ці та інші особливості роблять мале підприємництво сфери послуг більш мобільним та оперативним по відношенню до змін попиту індивідуального споживача. Відсутність цілеспрямованої послідовної фінансової підтримки держави та недосконала система оподаткування стали основними негативними факторами на шляху формування ринкового середовища й розвитку малого підприємництва [25].

Особливої уваги набуває в трансформаційній економіці державне регулювання ринку послуг, що відносяться до «природної монополії». Природна монополія – галузь, де довгострокові середні витрати мінімальні лише у випадку, коли одна фірма обслуговує ринок. До природної монополії відносяться галузі, основою якої є як економія на масштабах виробництва, так і монополія на унікальні ресурси. Означені види монополії мають місце у сфері послуг. Перший вид охоплює такі галузі як зв'язок, транспорт, комунальні послуги, де поряд з великою капіталоємністю для вступу в галузь існують технологічні перепони, тобто так званий трансмісійний тип виробництва, що не допускає дублювання та розукрупнення. Монополія на основі унікальних ресурсів, або наявність одного-єдиного постачальника послуг відгороджує ринок від конкуренції. Антимонопольний комітет України приймає заходи щодо захисту інтересів споживачів житлово-комунальних послуг, запроваджуючи перезарахування вартості послуг в залежності від їх якості. Обмеження природної монополії можливе лише завдяки державному регулюванню. Регулювання витрат та ціноутворення на послуги природної монополії є складовою державного регулювання економіки взагалі [13].

Держава виступає основним суб'єктом економічних відносин на підставі навіть того, що вона володіє верховною владою, тому може регламентувати будь який вид діяльності. Тому сам факт державності виступає об'єктивною соціально-економічною передумовою державного регулювання економіки на всіх фазах відтворення та всіх секторів економіки.

Слід відзначити, що в розвинутих країнах характерними рисами малого бізнесу в сфері послуг являються:

- висока правова захищеність і надання різноманітних видів допомоги з боку держави, в тому числі фінансова, технічна, інформаційна, і, включаючи політику помірної амортизації, знижені податки на інновації, контракти на розробку нової продукції, оплата регіональними органами консультаційних послуг для малого бізнесу (технічні і фінансові оцінки, складення бізнес-планів, збір інформації про попит і пропозицію науково-технічних послуг для малого бізнесу);

- міцні і партнерські відносини малого і крупного бізнесу (особливо це виражено в Японії, де міжфірмові відносини охоплюють більше половини дрібних підприємств, що працюють у відповідності до планів і програм великих головних компаній);

- значну роль відіграє венчурне фінансування малого бізнесу. Джерелами більшої частини такого роду вкладів у сферу послуг являються структури, функціонування яких не оподатковується: благодійні організації, пенсійні фонди, страхові компанії, приватні збереження, кошти із закордонних джерел;

- розповсюдженість контрактних відносин держави і приватних фірм, що характеризуються в західній літературі в якості квазіринків. Для малого бізнесу в умовах контрактації мається ряд переваг: гарантований ринок збуту, прискорений процес накопичення, стабільність положення і стійкість конкурентної можливості;

- швидкий обіг капіталу, невисока капіталоемність, раціональне використання і гнучкість професійної структури трудових ресурсів. Потрібно відзначити, що в різних країнах положення малого бізнесу не являється однаково стабільним і захищеним. В Італії, Голландії, Данії уряд не надає хоча б якоїсь крупної допомоги, замінюючи її гарантіями приватним банкам і венчурним компаніям, або здійснюючи підготовку кадрів в системі освіти, консультування, створюючи сітку бізнес-інкубаторів [21].

В країнах з транзитивною до ринку економікою становлення і розвиток малого бізнесу в сфері послуг обумовлено багатьма обставинами економічної історії, стратегії і тактики реформ, рівня державного регулювання, наявності фінансових і правових інститутів підтримки малого підприємництва.

Значний вплив на розвиток ринку послуг в Україні має законодавча база. Патентування та ліцензування виступають стримуючими чинниками розвитку ринку послуг. Патентованими повинні бути лише ті види підприємницької діяльності, які пов'язані з ризиком для життя людей або загрожують їхньому здоров'ю. Ліцензія повинна виконувати функцію захисту вітчизняного виробника товарів і послуг.

Досить недосконалою є мережа надання інформаційних послуг великих підприємств. Дотепер ще не створено мережі довідково-інформаційних та консалтингових служб для малих підприємств. Виникає потреба створення спеціалізованої інфраструктури, яка б була б орієнтована на потреби саме малого бізнесу. Тобто, таким чином можна досягти двоякого результату: розвинути мережу інформаційних та консультаційних послуг – з одного боку, а з другого - це сприятиме розвитку інших галузей сфери послуг, в яких переважають малі підприємства [10].

Однією з існуючих складових регулювання виробництва і споживання послуг виступає система фінансування. Роль її в умовах нових економічних відносин, зокрема розширення економічної самостійності регіонів, значно зростає, оскільки переважаюча частина витрат на розвиток сфери послуг повинна фінансуватися з місцевих бюджетів або за рахунок власних коштів підприємств. Тому важливо розробити такі принципи фінансового регулювання, котрі сприяли б більш ефективному використанню коштів, а також підвищували фінансову відповідальність підприємств. Як уже відмічалось, послуги, виходячи із соціально-економічних особливостей, поділяються на дві групи: соціально-культурні, при наданні яких не створюється продукт речово-матеріальної субстанції, і комунально-побутові,

котрі в більшій частині виступають у вигляді відповідних результатів праці, що матеріалізуються.

Протягом багатьох років в бюджетному фінансуванні діяльності закладів соціально-культурного обслуговування переважала жорстка регламентація використання коштів; чисельність працівників і штатний розклад також встановлювались вищестоящою організацією. В результаті не було можливості маневрувати ресурсами, збільшувались «вузькі» місця, невирішені питання переростали у великі проблеми, а найголовніше – не було зацікавленості в ефективному використанні фінансових коштів, оскільки воно не виявлялось на матеріальному стимулюванні робітників [46].

Основним підходом для визначення потреб в платних послугах населення регіонів є необхідність дотримання комплексності в розвитку сфери послуг внаслідок їх взаємозамінності і локальності у використанні. Необхідне державне регулювання відтворення сфери послуг з точки зору забезпечення рівномірності і пропорційності в територіальному (регіональному) розрізі. Мова йде про подолання диспропорцій надання сукупності послуг населенню по областям і районам України. Зазначимо, що відтворювальний аспект аналізу сфери послуг полягає у наступному.

По-перше, процес відтворення послуг в конкретному, тому чи іншому районі є, окрім просторової та почасової єдності, чітко вираженим автономним відтворювальним процесом, що характеризується особливостями: матеріально-технічною базою сфери послуг; попитом; пропозицією; якістю послуг тощо.

По-друге, регіональне відтворення послуг формує регіональний рівень задоволення потреб, що впливає на відтворення самої людини та її потреб, цим самим загострюючи проблему рівності громадян однієї країни щодо доступу до отримання послуг на платній основі. По-третє, регіональне відтворення послуг формує «сектор зростання» регіонального потенціалу і джерело якості життєвого рівня людини.

Статистичні дані по регіонам України характеризують лише обсяг реалізованих платних послуг у вартісній формі, що є неповним для аналізу

структури та галузевої динаміки послуг на одного мешканця регіону. Регіональна диференціація послуг спостерігається в динаміці обсягів послуг на душу населення і трансформації сфери послуг постіндустріального типу в центрі, на відміну від слабкої динаміки в регіонах і в сільській місцевості (банківський, страхові, медичні, освітянські тощо). Державне регулювання послуг повинно включати забезпечення рівномірності доступу населення до послуг по всій території, їх однакової якості. Для цього необхідна фінансова підтримка та інвестування національного ринку [35].

Аналіз сучасного стану ринку послуг в Україні дає підстави охарактеризувати його як такий, що потребує подальшого розвитку, залучення інвестицій та реструктуризації, диверсифікації структури експорту, вдосконалення і розширення правового поля. Збільшення відкритості ринку послуг для конкуренції з боку іноземних постачальників може мати наслідком у довгостроковій перспективі не лише збільшення їх частки у наданні послуг, але й динамічне зростання і розширення обсягу пропозиції послуг на внутрішньому ринку, їх експорту, та підвищення конкурентоспроможності місцевих постачальників послуг. Розвиток ринку послуг може надати додатковий поштовх загальному розвитку української економіки. Однак, це значною мірою залежить від державної політики у цій галузі, формування відповідної законодавчої бази, а також створення сприятливого інвестиційного режиму.

Для підтримки розвитку сфери послуг необхідним є вирішення комплексу складних завдань:

- 1) формування сприятливих умов для підприємницької діяльності у секторі послуг, створення економічного та правового середовища, яке б забезпечувало стимулювання ділової активності населення (закріплення правових гарантій, які забезпечують свободу, захист та підтримку приватного бізнесу та недержавних форм підприємництва; врахування думки підприємницьких кіл при підготовці та прийнятті законодавчих актів та

постанов; формування ринкової інфраструктури, яка забезпечуватиме підприємницьку діяльність);

2) створення реальних можливостей кожному підприємству для початку самостійної підприємницької діяльності у сфері послуг, доступу до виробничих, матеріально-технічних та фінансових ресурсів (спрощення порядку реєстрації підприємств сфери послуг; подальший розвиток комерційної системи інформаційного забезпечення підприємницької діяльності);

3) кадрового забезпечення розвитку підприємницької діяльності у сфері послуг (формування мережі бізнес-шкіл, учбово-ділових центрів на їх базі; створення та організація діяльності Ради по соціальній адаптації та підготовці кадрів для сфери послуг; організація вивчення та використання досвіду діяльності існуючих структур підтримки підприємництва у інших регіонах; розробка плану заходів по наданню державної підтримки молодіжного підприємництва у сфері послуг);

4) здійснення заходів в галузі інвестиційної політики, направлених на підтримку підприємництва у сфері послуг регіону (раціональний перерозподіл інвестиційних ресурсів регіону, враховуючи пріоритетність розвитку сектора послуг; відтворення та розвиток сфери колективного підприємництва та взаємодопомоги: виробничих, позичково-ощадних, ощадно-збутових та ін. товариств).

Таким чином, система заходів, які розробляються для підтримки сфери послуг, відіграє суттєву роль в сучасних умовах господарювання.

Розробка напрямків економічної політики повинна враховувати вищезазначені тенденції і зазначати це у заходах. Поряд з розвитком ринкових принципів надання послуг населення, держава за допомогою активної фінансової політики повинна корегувати регіональні та міжгалузеві диспропорції розвитку послуг. В зв'язку з цим необхідна розробка програми найефективнішого використання бюджетних коштів на освіту, охорону здоров'я, науку і інформаційні технології; встановлення багатостороннього

контролю за використанням коштів на неринкові послуги в бюджетах усіх рівнів; стабілізація суми витрат на соціально-культурні цілі в розрахунку на душу населення в постійних цінах протягом усього періоду; перехід до цільової допомоги.

Висновки до розділу 1

1. У роботі розглянуто процеси, які відбуваються в Україні, у тому числі у сфері послуг, і наголошено, що разом з негативними стали формуватися позитивні тенденції, а саме: на державному рівні набула розвитку оцінка значущості сфери послуг як важливої структурної складової національної економіки; ліквідований державний монополізм у сфері послуг, створені підприємства, що знаходяться в приватній власності, проведена приватизація, провідну роль стали відігравати малі і середні підприємства, які за своєю природою гнучкіші, ближче до споживачів, можуть більш повно враховувати їх запити; з'явився сучасний асортимент послуг: юридичні, інформаційні, консультаційні, рекламні, страхові, автосервіс; за багатьма видами платних послуг сформовано конкурентне середовище – у споживачів з'явився реальний вибір послуг, у тому числі платних.

2. Запропоновано розуміти поняття «державне регулювання сфери послуг», як цільову діяльність держави, що спрямована на структурні перетворення у сфері послуг, яка включає сукупність галузей, підгалузей і видів діяльності, призначення яких полягає у виробництві й реалізації послуг і духовних благ для населення з метою створення сприятливих умов для сучасного інноваційного розвитку національної економіки в умовах модернізації системи державного управління.

3. Визначено, що розвиток механізмів державного регулювання у сфері послуг здійснюється на національному (встановлюються певні режими для діяльності місцевих та іноземних фірм), двосторонньому (угоди між країнами, положення яких поширюються і на сферу послуг), багатосторонньому

(конвенції та інші нормативні акти міжнародних організацій) рівнях.

4. Запропоновано підхід до класифікації методів державного регулювання ринку послуг за такими групами, як: правові, соціально-політичні, соціально-демографічні, організаційно-економічні, адміністративно-управлінські, управління державним майном, фінансово-економічні.

5. При аналізі ролі держави в підтримці розвитку сфери послуг необхідно зауважити, що сьогодні відбувається зміна не лише масштабів, а й цілей, сфер і методів державного регулювання в міру розвитку самої господарської системи.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СТАНУ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

2.1. Організаційно – економічна характеристика підприємства

«Дослідження проводилося на базі сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Вільшанка», яке знаходиться в Черкаській області, Городищенському районі, смт. Вільшана, вул. Шевченка, 37.

Метою діяльності Товариства є виробництво, переробка та реалізація сільськогосподарської продукції, а також надання послуг щодо ведення сільського господарства та інших, пов'язаних з ним видів діяльності, та отримання прибутку на вкладений капітал з метою задоволення потреб Учасників. Діяльність Товариства базується на засадах комерційного розрахунку при неухильному дотриманні принципу - законності. Товариство самостійно відповідає по своїм зобов'язанням всім своїм майном, на яке у відповідності до чинного законодавства може бути накладене стягнення.

Товариство не відповідає по зобов'язаннях своїх Учасників, її Учасники несуть відповідальність тільки в межах їх вкладів в майно Товариства. Товариство самостійно здійснює будь-які види зовнішньоекономічної діяльності в порядку, установленому законодавством, самостійно здійснює ділові контакти за межами України, експортно-імпортні операції (включаючи товарообмін) шляхом прямих та посередницьких зв'язків. Дане підприємство спеціалізується на рослинництві, основними культурами, які вирощуються є озима пшениця, ячмінь та соняшник.

Загальна земельна площа СТОВ «Вільшанка» на 2020 рік становить 425 га. Територія СТОВ «Вільшанка» знаходиться в лісостеповій зоні України, екологічні умови якої сприяють вирощуванню сільськогосподарських культур.

Для аналізу діяльності підприємства розглянемо основні показники його стану.

Таблиця 2.1 Склад і структура земельних угідь СТОВ «Вільшанка» на 2020 рік

Показник	Значення
Загальна земельна площа, га	425,00
в т.ч. сільськогосподарські угіддя, га	353,60
з них рілля, га	336,80
Площа посівів, га	109,79
Середньооблікова чисельність робітників, чол.	37,00
Коефіцієнт господарського використання землі	0,83
Коефіцієнт розораності	0,95
Коефіцієнт використання ріллі	0,33
Землезабезпеченість, га/чол.	9,56
Питома вага інтенсивних культур (соняшника)	0,85

Як бачимо, підприємство має високий показник коефіцієнту господарського використання землі (83%). Але господарство, маючи також високий коефіцієнт розораності (95%), демонструє невисокий коефіцієнт використання ріллі – лише 33% і при цьому 85% посівів відведено під соняшник, який, як відомо, дуже сильно позбавляє ґрунт поживних речовин. Доречі, через це рекомендованим об'ємом вирощування цієї культури є 10% площі ріллі.

Тепер розглянемо докладніше використання посівних площ і структуру вирощуваних культур.

Таблиця 2.2 Структура посівних площ

Культура	Період					Відхилення	
	2015	2016	2017	2018	2019	2019 у % до 2015	+, -
Зернові (з кукурудзою), га	237,40	167,11	176,66	282,03	0,00	-100,00	-237,40
Технічні, га	40,60	121,24	110,87	0,00	93,03	129,14	52,43
Овочеваштанні і картопля, га	34,57	24,24	20,00	24,00	16,76	-51,52	-17,81

Як бачимо, після різкого зниження (на 70,3 га) об'ємів вирощування зернових у 2016 році, почалося планомірне збільшення їхньої площі. Виключенням став лише 2019 рік. Збільшувалися також площі під технічними культурами. Виключенням став 2016 рік після якого господарство засіяло приблизно середні показник – 93,03 га (середнім з 2015 по 2017 було 90,9 га). Площі овочеваштанних хоч і знизились, але все ще є середніми.

Образно кажучи, головним багатством підприємства завжди були його основні фонди: споруди, обладнання і т.і. Іншими словами, все те, що дозволяє виробляти продукцію і, майже завжди, є самим цінним і найменш швидкозношуваним фондом. Тому розглянемо саме ці складові СТОВ «Вільшанка».

Таблиця 2.3 Аналіз необоротних фондів СТОВ «Вільшанка»

Показник	Період					Відхилення	
	2015	2016	2017	2018	2019	2019 у % до 2015	+, -
Середньорічна вартість необоротних активів, тис. грн.	6117,0	6888,0	6899,0	6516,5	6319,5	3,20	202,50
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	6255,0	6847,0	7286,0	7293,0	7582,5	17,51	1327,5
Частка основних засобів у необоротних активах підприємства, %	102,26	99,40	105,61	111,92	119,99	–	–
Фондозабезпеченість, тис. грн./га	17,67	16,11	17,14	17,16	17,84	–	–
Фондоозброєність, тис. грн./чол	142,16	152,16	186,82	148,84	204,93	–	–
Фондовіддача	0,07	0,07	0,07	0,08	0,09	–	–
Фондомісткість	13,90	15,22	14,78	12,98	11,00	–	–
Рентабельність ОФ, %	0,54	0,96	0,04	-0,44	-0,45	–	–

Проаналізувавши дані таблиці можна сказати, що після піку в 2017 році вартість необоротних активів підприємства показує тенденцію до зниження, але важливим є постійне збільшення основи засобів. Дуже стабільним є

показник фондозабезпеченості. Проте надзвичайно поганою видається тенденція зниження рентабельності виробництва.

Далі розглянемо склад оборотних фондів.

Таблиця 2.4 Аналіз оборотних фондів СТОВ «Вільшанка»

Показник	Період					Відхилення	
	2015	2016	2017	2018	2019	2019 у % до 2015	+, -
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	724,50	676,50	2030,00	2792,00	1534,00	52,77	809,50
Коефіцієнт оборотності	0,82	3,61	0,80	0,92	2,16	–	–
Коефіцієнт завантаженості	1,22	0,28	1,26	1,08	0,46	–	–
Тривалість одного обороту, днів	445,66	101,11	458,79	394,69	169,29	–	–
Норма прибутку, %	0,50	0,87	0,03	-0,34	-0,43	–	–

Після аналізу таблиці можна сказати, що максимальна кількість оборотних активів зареєстрована на підприємстві в 2018 році, хоча загальна їх кількість за досліджуваний період збільшилася більше ніж вдвічі. Позитивною є тенденція до зменшення тривалості обороту ОЗ, що дозволить пришвидшити їх використання. Але вважаю необхідним сконцентруватися на виправленні становища негативної тенденції зменшення норми прибутку.

Так чи інакше, одним з найважливіших показників підприємства є його прибутковість. Розуміючи це, пропоную проаналізувати динаміку чистого доходу від реалізації товарів, робіт, послуг.

Після аналізу таблиці можна сказати, що відсутність прибутку пояснюється малою маржею виробництва. Як видно з рис. 2.4, різниця між доходом і собівартістю мізерна.

Таблиця 2.5 Аналіз чистої виручки СТОВ «Вільшанка»

Показник	Період					Відхилення	
	2015	2016	2017	2018	2019	2019 у % до 2015	+, -
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	496	2035	1346	2152	2765	82	2269
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	462	1969	1343	2184	2799	83	2337
Валовий прибуток, тис. грн.	34	66	3	0	0	-	-34
Валовий збиток, тис. грн.	0	0	0	-32	-34	100	-34

Розглядаючи продажі будь-якого сільськогосподарського підприємства необхідно розуміти, що однією з ключових відмінностей цієї галузі народного господарства є явно виражена циклічність.

Також важливою складовою працездатності будь-якого підприємства є його персонал. Тому вкрай важливо правильно організувати роботу з робітниками і для цього розглянемо основні економічні показники цього аспекту роботи.

Таблиця 2.6 Аналіз рівня забезпеченості та використання трудових ресурсів

Показники	Період					2019 у % до 2015
	2015	2016	2017	2018	2019	
Середньорічна чисельність робітників, осіб	35,00	45,00	39,00	49,00	37,00	105,71
Площа с.-г. угідь, га	362,00	362,00	353,60	353,60	353,60	97,68
Затрати праці – всього, тис. люд.-год.	70,56	91,08	78,31	98,78	76,07	107,81
Працебезпеченість	9,67	12,43	11,03	13,86	10,46	108,23
Відпрацьовано 1 робітником за рік – всього, люд.-год	2016,00	2024,00	2015,00	2016,00	2056,00	101,98
Нормативний запас праці, тис. люд.-год.	70,56	91,08	78,31	98,78	76,07	107,81

Як бачимо, має місце збільшення чисельності робітників з одночасним скороченням площі с.-г. угідь, що звісно позначилося на показниках працебезпеченості.

Також необхідно зупинитись на поточних витратах, адже саме вони займають найбільш питому вагу переважаючи у всіх витратах підприємства і містять витрати під час процесу виробництва сировини й матеріалів, основних виробничих фондів, комплектуючих виробів, палива й енергії, оплати тощо. Поточні витрати повертаються підприємству після завершення циклу виробництва та реалізації продукції у складі виручки.

Для аналізу поточних витрат необхідна їх оцінка з позиції раціональності і виявлення можливостей їх економії в звітному і майбутніх періодах. При цьому раціональним буде вважатися таке використання витрат, що сприяє поліпшенню кінцевих результатів – безперервному зростанню товарообігу і збільшенням прибутку.

Таблиця 2.7 Аналіз динаміки зобов'язань і капіталу

Показник (тис. грн)	Період					Відхилення	
	2015	2016	2017	2018	2019	2019 у % до 2015	+, -
Зобов'язання підприємства	482,00	587,50	516,50	955,50	1064,00	54,70	582,00
Виручка від реалізації	595,00	2442,00	1615,00	2582,00	3318,00	82,07	2723,00
Собівартість продукції	462,00	1969,00	1343,00	2184,00	2799,00	83,49	2337,00
Середньорічний власний капітал	6359,50	6977,00	6745,00	6398,00	6406,50	0,73	47,00

Як видно з таблиці, сума довгострокових і короткострокових витрат підприємства за аналізований період зросла більше ніж вдвічі, собівартість – більше ніж на 80%. Таке збільшення "вирівнюється" відповідним збільшенням виручки від реалізації на 82%.

Фінансові результати підприємства є основним показником успішної економічної діяльності, тому їх аналіз є базою ухвалення рішень по розвитку і вдосконаленню функціонування підприємства. Проведення такого аналізу також важливе для економічних партнерів, що співпрацюють з цим господарюючим суб'єктом. Очевидно, що підвищення якості даного аналізу

дуже важливе завдання фінансової служби фірми, умова успішності її внутрішніх і зовнішніх взаємодій.

2.2. Аналіз сучасного стану державного регулювання у сфері послуг в Україні

Світовий досвід засвідчує, що основоположним елементом становлення постіндустріального інформаційного суспільства виступає сфера послуг. Роль цього сектора в сучасній економіці пов'язана не тільки з його перевагою в структурі господарства, а й у формуванні ключових факторів економічного зростання, таких як наукове знання, нематеріальні форми накопичення, глобалізація господарської діяльності. Тому, кожна держава вживає певних заходів для підтримки того сегмента сфери послуг, який має відповідні перспективи на майбутнє, а спеціалізація країни на тих чи інших видах послуг залежить від рівня її економічного розвитку.

Комунальні послуги - результат господарської діяльності, спрямованої на задоволення потреби фізичної чи юридичної особи у забезпеченні холодною та гарячою водою, водовідведенням, газо- та електропостачанням, опаленням, а також вивезення побутових відходів у порядку, встановленому законодавством [40]. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг є державним колегіальним органом, яка утворена Указом Президента України від 23.11.11 р. № 1073/2018. Завдання Комісії – регулювання та ліцензування діяльності у сфері генерації, транспортування та постачання тепла, а також централізованого водопостачання та водовідведення.

Завданням національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, є здійснення державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках шляхом:

- 1) збалансування інтересів суб'єктів господарювання, споживачів та держави;

2) забезпечення прозорості та відкритості діяльності на ринках природних монополій та на суміжних ринках у сфері теплопостачання і централізованого водопостачання та водовідведення;

3) захисту прав споживачів товарів і послуг у частині отримання товарів і послуг належної якості та в достатньому обсязі за економічно обґрунтованими цінами, а також стимулювання підвищення їх якості і задоволення попиту на них;

4) формування і забезпечення прогнозованості цінової і тарифної політики на ринках, які перебувають у стані природної монополії, та суміжних ринках у сфері теплопостачання і централізованого водопостачання та водовідведення, перероблення та захоронення побутових відходів, сприяння впровадженню стимулюючих методів регулювання цін;

5) забезпечення самоокупності діяльності суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках;

6) забезпечення рівних можливостей для доступу споживачів до товарів (послуг) на ринках, які перебувають у стані природної монополії;

7) обмеження впливу суб'єктів природних монополій на державну політику та сприяння конкуренції на суміжних ринках у сфері теплопостачання і централізованого водопостачання та водовідведення, перероблення та захоронення побутових відходів з метою забезпечення ефективного функціонування відповідних галузей [44].

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, взаємодіє з національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, з питань державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, які здійснюють комбіноване виробництво теплової і електричної енергії та/або використовують альтернативні джерела енергії у сфері теплопостачання у процесі спільного розроблення методології (порядку) встановлення тарифів для суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері теплопостачання.

Ринок основних видів ділових послуг, у тому числі комп'ютерних, страхових, фінансових послуг і роялті, які на світових ринках займають найзначніші позиції, останні роки мають в Україні стійку тенденцію до зростання. В Україні регулюванням цих основних видів послуг займається Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, яка є державним колегіальним органом, підпорядкованим Президенту України, підзвітним Верховній Раді України.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг у межах, визначених законодавством. Основними завданнями комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг є:

1) формування та забезпечення реалізації політики державного регулювання у сфері ринків фінансових послуг (крім ринку банківських послуг і ринків цінних паперів та похідних цінних паперів);

2) розроблення і реалізація стратегії розвитку ринків фінансових послуг та вирішення системних питань їх функціонування;

3) забезпечення розроблення та координації єдиної державної політики щодо функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування;

4) здійснення в межах своїх повноважень державного регулювання та нагляду за наданням фінансових послуг і дотриманням законодавства у відповідній сфері;

5) захист прав споживачів фінансових послуг шляхом застосування у межах своїх повноважень заходів впливу з метою запобігання і припинення порушень законодавства на ринку фінансових послуг;

6) узагальнення практики застосування законодавства України з питань фінансових послуг і ринків та розроблення пропозицій щодо їх вдосконалення;

7) розроблення і затвердження обов'язкових до виконання нормативно-правових актів з питань, що належать до її компетенції;

8) координація діяльності з іншими державними органами;

9) запровадження міжнародно визнаних правил розвитку ринків фінансових послуг [45].

Адміністративні послуги є провідним засобом реалізації прав громадян у сфері виконавчої влади, адже абсолютна більшість справ, що вирішуються органами публічної адміністрації, ініціюються самими громадянами і стосуються їх суб'єктивних прав. Адміністративні послуги - це ті публічні (тобто державні та муніципальні) послуги, що надаються органами виконавчої влади, виконавчими органами місцевого самоврядування та іншими уповноваженими суб'єктами, і надання яких пов'язане з реалізацією владних повноважень [29].

Законодавство у сфері надання адміністративних послуг складається з Конституції України, Закону України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2019 № 5203-VI та інших законів, прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері надання адміністративних послуг.

Надання адміністративних послуг здійснюється відповідно до Закону України «Про адміністративні послуги» з урахуванням особливостей, визначених законами, які регулюють суспільні відносини у відповідних сферах.

Вимоги Закону України «Про адміністративні послуги» поширюються на надання суб'єктом надання адміністративних послуг витягів та виписок з реєстрів, свідоцтв, довідок, копій, дублікатів документів та інші передбачені законом дії, у результаті яких суб'єкту звернення, а також об'єкту, що перебуває в його власності, володінні чи користуванні, надається або підтверджується певний юридичний статус та/або факт. Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж передбачені законодавством України у сфері надання адміністративних послуг, застосовуються правила міжнародного договору [60].

Державна політика у сфері надання адміністративних послуг базується на принципах:

- 1) верховенства права, у тому числі законності та юридичної визначеності;
- 2) стабільності;
- 3) рівності перед законом;
- 4) відкритості та прозорості;
- 5) оперативності та своєчасності;
- 6) доступності інформації про надання адміністративних послуг;
- 7) захищеності персональних даних;
- 8) раціональної мінімізації кількості документів та процедурних дій, що вимагаються для отримання адміністративних послуг;
- 9) неупередженості та справедливості;
- 10) доступності та зручності для суб'єктів звернень.

Виключно законами, які регулюють суспільні відносини щодо надання адміністративних послуг, встановлюються:

- 1) підстави для одержання адміністративної послуги;
- 2) суб'єкт надання адміністративної послуги та його повноваження щодо надання адміністративної послуги;
- 3) перелік та вимоги до документів, необхідних для отримання адміністративної послуги;
- 4) платність або безоплатність надання адміністративної послуги;
- 5) граничний строк надання адміністративної послуги;
- 6) перелік підстав для відмови у наданні адміністративної послуги.

Суб'єкти звернення мають право на безоплатне отримання інформації про адміністративні послуги та порядок їх надання, що забезпечується шляхом надання їм безоплатного доступу до Реєстру адміністративних послуг, розміщеного на Урядовому порталі, функціонування цілодобової Урядової телефонної довідки та інформування таких суб'єктів через засоби масової інформації.

Суб'єкти надання адміністративних послуг зобов'язані забезпечити:

1) облаштування у місцях прийому суб'єктів звернень інформаційних стендів із зразками відповідних документів та інформації в обсязі, достатньому для отримання адміністративної послуги без сторонньої допомоги;

2) створення та функціонування веб-сайтів, на яких розміщується інформація про порядок надання відповідних адміністративних послуг, режим доступу до приміщення, в якому здійснюється прийом суб'єктів звернень, наявність сполучення громадського транспорту, під'їзних шляхів та місць паркування;

3) здійснення посадовими особами прийому суб'єктів звернень згідно з графіком, затвердженим керівником відповідного суб'єкта надання адміністративних послуг. Кількість годин прийому суб'єктів звернень має становити не менше 40 годин на тиждень, у тому числі в суботу - не менше шести годин;

4) надання суб'єкту звернення, який звернувся за допомогою засобів телекомунікації (телефону, електронної пошти, інших засобів зв'язку), інформації про порядок надання адміністративних послуг;

5) видання довідково-інформаційних матеріалів про адміністративні послуги та безоплатне поширення таких матеріалів у приміщеннях, в яких здійснюється прийом суб'єктів звернень;

6) облаштування скриньки для висловлення суб'єктами звернень зауважень і пропозицій щодо якості надання адміністративних послуг, проведення щорічного аналізу таких зауважень і пропозицій, вжиття відповідних заходів [60].

В умовах зростаючої ролі технологічних інновацій у суспільстві сектор телекомунікацій має дедалі більший вплив на розвиток сучасної економічної системи, адже є з'єднувальною ланкою як промислової сфери, сфери послуг і споживачів, так і різних регіонів країни та економічних центрів. Тому розвиток телекомунікацій як основної складової інформатизації суспільства та забезпечення населення високоякісними послугами зв'язку є одним з

найважливіших напрямів національного й економічного розвитку. Нині телекомунікації в Україні - це одна з найрозвиненіших та найбільш інноваційно орієнтованих галузей економіки, головною метою якої є забезпечення інтересів кожного споживача та українського суспільства загалом через створення високорозвиненої інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури [51].

Основними завданнями Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації є:

1) забезпечення проведення єдиної державної політики з питань державного регулювання у сфері телекомунікацій, інформатизації та розвитку інформаційного суспільства, користування радіочастотним ресурсом, надання послуг поштового зв'язку;

2) здійснення державного регулювання та нагляду у сфері телекомунікації, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом, надання послуг поштового зв'язку, використання інфраструктури з метою максимального задоволення попиту споживачів на послуги зв'язку та інформаційні послуги, створення сприятливих умов для залучення інвестицій, збільшення обсягів послуг та підвищення їх якості, розвитку та модернізації телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних мереж з урахуванням інтересів національної безпеки;

3) забезпечення ефективного користування радіочастотним ресурсом і функціонування ринку телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних, інформаційних послуг та послуг поштового зв'язку на основі збалансування інтересів суспільства, суб'єктів господарювання та споживачів цих послуг;

4) сприяння розвитку конкуренції та підприємництва, забезпечення рівних умов діяльності суб'єктів господарювання всіх форм власності, вдосконалення механізму регулювання ринкових відносин у сфері телекомунікації, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом та надання послуг поштового зв'язку;

5) забезпечення системності, комплексності і узгодженості розвитку інформатизації та інформаційного суспільства в державі [43].

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації відповідно до покладених на неї завдань:

1) бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері телекомунікацій, інформатизації та розвитку інформаційного суспільства, користування радіочастотним ресурсом, надання послуг поштового зв'язку;

2) проводить аналіз стану ринку телекомунікаційних послуг та послуг поштового зв'язку, готує пропозиції щодо забезпечення ринкової збалансованості та вдосконалення механізму державного регулювання у сфері телекомунікації, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом та надання послуг поштового зв'язку;

3) реалізовує державну стратегію розвитку у сфері телекомунікації, інформатизації та розвитку інформаційного суспільства, користування радіочастотним ресурсом, надання послуг поштового зв'язку;

4) бере в установленому порядку участь у підготовці проектів законів, інших нормативно-правових актів у сфері телекомунікації, інформатизації та розвитку інформаційного суспільства, користування радіочастотним ресурсом, надання послуг поштового зв'язку, вносить на розгляд Президентіві України та Кабінету Міністрів України пропозиції щодо проектів законів та інших нормативно-правових актів з цих питань;

5) подає в установленому порядку пропозиції щодо розвитку інформаційного суспільства, сфери телекомунікації, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом, надання послуг поштового зв'язку, проекту Державного бюджету України на відповідний рік, Програми діяльності Кабінету Міністрів України, у межах своїх повноважень здійснює контроль за їх виконанням;

6) забезпечує у межах своїх повноважень формування та реалізацію державної тарифної політики у сфері телекомунікації, користування радіочастотним ресурсом, надання послуг поштового зв'язку, вдосконалення

нормативної та методологічної бази формування тарифів, які підлягають державному регулюванню, а також проведення моніторингу цін у зазначених сферах;

7) встановлює відповідно до закону граничні або фіксовані тарифи на загальнодоступні телекомунікаційні послуги, тарифи на надання в користування каналів електрозв'язку операторів телекомунікації, які займають монопольне (домінуюче) становище на ринку цих послуг;

8) видає операторам та провайдерам телекомунікації дозвіл на встановлення спеціальних тарифів для інвалідів та соціально незахищених осіб на загальнодоступні телекомунікаційні послуги;

9) здійснює організаційно-правове забезпечення загальнодоступних телекомунікаційних послуг, послуг пропуску трафіка та послуг поштового зв'язку [43].

Сучасні умови господарювання диктують необхідність пошуку нових підходів до формування ринку освітніх послуг на державному рівні та розроблення практичних рекомендацій щодо ефективного управління освітньо-економічними процесами.

Сьогодні розвиток ринку освітніх послуг відбувається за кількома напрямками, які передбачають: модернізацію освітньої сфери, оптимізацію навчальних закладів відповідно до демографічної ситуації в країні, якість освітніх послуг, реформи фінансування освіти, зв'язок з ринками праці, а також впровадження науково-технічних (інноваційних) розробок. Досягнення позитивних результатів у кожному з напрямків можливо досягти за допомогою сприяння органів державної влади, а саме Міністерства освіти і науки України, яке є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Міністерство освіти і науки України входить до системи органів виконавчої влади і є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики

у сфері освіти і науки, інновацій та інформатизації, інтелектуальної власності, молоді, фізичної культури та спорту.

Міністерство освіти і науки України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства, дорученнями Президента України, а також цим Положенням.

Основними завданнями Міністерства освіти і науки України є формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері освіти і науки, інновацій та інформатизації, інтелектуальної власності, молоді, фізичної культури та спорту. Міністерство освіти і науки України відповідно до покладених на нього завдань:

1) розробляє і подає в установленому порядку на розгляд Президентіві України та Кабінету Міністрів України проекти законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України;

2) погоджує проекти законів, інших актів законодавства, які надходять на погодження від інших міністерств та центральних органів виконавчої влади;

3) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та в установленому порядку вносить їх на розгляд Президентіві України, Кабінету Міністрів України;

4) визначає перспективи і пріоритетні напрями розвитку з питань освіти і науки, інновацій та інформатизації, інтелектуальної власності, молоді, фізичної культури та спорту;

5) забезпечує розвиток освітнього, наукового, інноваційного, інформаційного потенціалу України, інтелектуальної власної, видів спорту та фізичного виховання різних груп населення;

6) забезпечує інтеграцію вітчизняної освіти і науки, сфер інформатизації, інформаційних ресурсів, інтелектуальної власності, фізичної культури і спорту

із неухильним дотриманням принципів збереження і захисту національних інтересів;

7) здійснює нормативно-правове забезпечення у сферах, що належать до компетенції Міністерства освіти і науки України;

8) створює умови для здобуття громадянами дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої освіти, інклюзивного навчання та освіти впродовж життя, наукових ступенів та вчених звань;

9) розробляє та затверджує в установленому порядку Базовий компонент дошкільної освіти, розробляє державні стандарти освіти;

10) затверджує типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів;

11) розробляє норми, стандарти і технічні регламенти у сфері програмного забезпечення, електронного документообігу, структуру інформаційних ресурсів та обміну інформацією (єдині формати обміну даними) для органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

12) організовує розроблення та впровадження програмно-методичного забезпечення дошкільних, загальноосвітніх, спеціальних та інших навчальних закладів системи загальної середньої освіти.

Становлення України як демократичної держави вимагає формування нової концепції державного управління галуззю охорони здоров'я, особливе місце в якій посідає напрямок забезпечення конкурентоспроможності власної продукції. В умовах економічної кризи галузь охорони здоров'я потребує перебудови на основі забезпечення соціальних гарантій з боку держави.

Сфера послуг виконує широкий спектр функцій, необхідних для розвитку сучасної економіки і підвищення її ефективності і конкурентоспроможності. В ній створюються нові робочі місця, зокрема пов'язані з розвитком наукомістких послуг. Підвищення життєвого рівня населення країни значною мірою залежить від розширення індивідуальних і соціальних послуг: житлобудівництва, охорони здоров'я, освіти, культури, туризму, спорту. Крім того, розширення торгівлі послугами найчастіше виступає ефективним засобом

отримання додаткових валютних надходжень. Тому діяльність розглянутих органів державної влади в напрямку сприяння розвитку сфери послуг в Україні є дуже актуальною та потребує подальшого удосконалення та розвитку.

2.3. Особливості й перспективи розвитку механізмів державного регулювання у сфері послуг в Україні

Провідну роль в становленні і збільшенні експортного потенціалу послуг повинні грати уряди держав. Ця роль проявляється в створенні сприятливих умов для розвитку приватного сектора. Потрібне встановлення такого режиму державного регулювання у сфері послуг, який забезпечував би оптимальне поєднання державних контролюючих заходів і конкурентних умов для діяльності вітчизняних і іноземних виробників послуг.

Крім того, держава може здійснювати регулюючий вплив на розвиток окремих видів діяльності у сфері послуг шляхом використання різних інструментів. У кожному випадку регулюючий вплив держави на розвиток сфери послуг повинен мати певні межі, оскільки недостатня міра такої дії, тобто розширення сфери платних послуг, ставить в дискримінаційне положення соціально вразливі верстви населення, перегороджує їм доступ до життєво важливих видів послуг.

Надмірне державне втручання породжує утримання, дефіцит, зростаючий брак фінансових коштів у держави. Оптимальне ж поєднання державного і приватного секторів, різних форм і методів ведення господарської діяльності забезпечить сфері послуг гнучкість, доступність, більшу відповідність сукупного попиту і сукупної пропозиції.

Нині посилюється значення необхідності доповнення діяльності ринкових сил втручанням держави. На нашу думку, ринок не може вирішити деякі проблеми: запобігти масовому безробіттю; здійснити структурні зрушення впродовж 10-15 років; створити умови для великих проектів; захистити соціально вразливі верстви населення.

Посилення ролі держави пов'язане з сучасним рівнем розвитку виробничих сил, ускладненням і більшою динамічністю суспільних процесів. Виробнича діяльність часто стає джерелом загрози життю і здоров'ю населення, що неминуче веде до контролю за нею з боку суспільства.

Зі збільшенням добробуту відбувається гуманізація суспільних відносин, що стає можливим шляхом перерозподілу частини доходів населення на боротьбу з безробіттям, виплат пенсій, надання безкоштовної освіти і так далі.

В той же час втручання держави, політика, що проводиться нею, вимагає значної обережності і дотримання принципів, що лежать в основі ринкової системи. Успіхи державного регулювання в розвинених країнах пов'язані, передусім, із здатністю передбачати ринкові ситуації. Ускладненість тих методів, які добре зарекомендували себе на практиці, пов'язана з особливостями технологічних процесів і суспільних відносин [56].

Виходячи з досвіду розвинених країн, оптимальним варіантом вдосконалення сфери обслуговування виступає змішана модель, яка сполучає участь держави, приватних структур і громадських організацій в наданні соціальних послуг [11].

На наш погляд, доцільне використання в нашій країні зарубіжного досвіду реформування державного сектора сфери послуг, розвиток в його межах конкурентного середовища, впровадження механізмів ринкового типу, порядку фінансування на основі конкурсу, залучення до реалізації державних програм приватних і некомерційних структур. Під час здійснення цього процесу держава зберігає провідну роль в розвитку цього ключового сектора в сучасному суспільстві.

За кордоном велика кількість галузей, фінансується в основному за рахунок державного бюджету, причому розміри фінансування постійно збільшуються. Державі в цих країнах належать і функції розробки стратегії розвитку цієї сфери, нормативно-правового забезпечення господарської діяльності, у тому числі ринкових відносин, регламентації конкурентного середовища.

Наявні відмінності між вітчизняною і зарубіжною концепціями розвитку сфери послуг обумовлені як різним теоретичним трактуванням базового поняття (поняття послуги), так і стереотипами оцінки її ролі, які склалися в суспільному виробництві.

В період становлення постіндустріальної економіки значущість сфери послуг як системоутворюючого сектора господарства різко зростає. У розвинених зарубіжних країнах в ньому зосереджене 70-80 % ВВП і загальної чисельності зайнятих, більше 2/3 капіталовкладень і основного капіталу, великі обсяги різного роду нематеріальних активів. На нашу думку, ця обставина визначає все більш тісну залежність динаміки і інших параметрів розвитку країн, їх позицій на глобальних ринках від корисної віддачі цих масштабних ресурсів.

За січень-серпень 2019 року підприємствами сфери нефінансових послуг реалізовано послуг на суму 2306,4 млн. грн., що на 3,3% більше січня-серпня 2018 року. Обсяг послуг, реалізованих населенню склав 313 млн. грн. або 13,6% загального обсягу реалізованих послуг.

Серед послуг, реалізованих у січні-серпні 2019 року, значна частка припадала на послуги транспорту – 70,2 % або 1618,6 млн. грн., пошти та зв'язку – 13% або 299,2 млн. грн., операції з нерухомим майном – 5,3% або 123,3 млн. грн. Обсяг реалізованих послуг у розрахунку на одну особу за січень-серпень 2019 року склав 312,7 грн. [139].

Відмітимо, що оцінки тенденцій динаміки ефективності сфери послуг залишаються доки в зоні невизначеності, а експерти помітно розходяться у виведеннях відносних темпів і навіть вектору руху цього показника. У країнах, що знаходяться у стадії постіндустріального розвитку, значення сфери послуг велике, оскільки є стратегічним чинником економічного і соціального розвитку країни.

У вересні 2019 р. порівняно з вереснем 2018 р. загальний обсяг випуску промислової продукції скоротився на 7,0%. У переробній промисловості обсяги промислового виробництва зменшилися на 10,7%. Значне падіння

промислового виробництва порівняно з вереснем 2018 р. спостерігається на підприємствах із виробництва коксу, продуктів нафтоперероблення на 29,4%, машинобудування – на 20,1% (у т.ч. у виробництві електричного, електронного та оптичного устаткування – на 25,1%, машин та устаткування – на 21,4%, транспортних засобів та устаткувань – на 16,4%), металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів – на 9,4%, з оброблення деревини та виробництва виробів з деревини, крім меблів - на 9,4%, з виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції – на 7,8%, а також у легкій промисловості – на 8,3% (у т.ч. у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів – на 17,9%). Разом з тим на 4,7% зросли обсяги випуску продукції на підприємствах з целюлозно-паперового виробництва; видавничої діяльності, хімічної та нафтохімічної промисловості – на 0,8 (у т.ч. у хімічному виробництві – на 0,9%, у виробництві гумових та пластмасових виробів – на 0,6%).

У добувній промисловості обсяг випуску промислової продукції порівняно з вереснем 2018 р. скоротився на 0,5%, у т.ч. у добуванні корисних копалин, крім паливно-енергетичних, - на 1,8%, у добуванні паливно-енергетичних корисних копалин зріс на 0,6%.

У виробництві та розподіленні електроенергії газу та води обсяги виробництва проти вересня 2018 р. зросли на 6,1%. Загальний обсяг виробленої промислової продукції за січень-вересень 2019 р. порівняно з відповідним періодом 2018 р. зменшився на 1,2%, у т.ч. продукції переробної промисловості – на 3,4%. Випуск промислової продукції на підприємствах добувної промисловості зріс на 2,8%, з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води – на 5,1% [39].

Сучасний рівень розвитку виробництва дозволяє зосередити пряме державне регулювання лише на невеликій кількості напрямів, що визначають найбільш важливі галузі економіки, до яких, як правило, відносяться наукомісткі, капіталомісткі, такі, що становлять основу експортного потенціалу країни або можуть стати такими в найближчому майбутньому. По

відношенню до інших галузей зазвичай застосовуються методи непрямого впливу.

На сьогоднішній день мале та середнє підприємство дає змогу в найкоротший термін здійснити структурну перебудову економіки, що в свою чергу сприяє насиченню ринка товарами та послугами і формуванню середнього класу. Проте, в сучасних умовах господарювання за нестійкої економічної, політичної ситуації, фінансової кризи діяльність малих підприємств гальмується наявністю суттєвих проблем і перешкод у даній сфері, що призводить до уповільненості та диспропорційності їх розвитку. Ось чому, для України на сьогоднішній день особливо актуальним є розробка та реалізація обґрунтованої та ефективної державної політики підтримки розвитку малого бізнесу та стимулювання такої підприємницької діяльності, що є основою економічного та соціального благополуччя держави.

Існуючий підхід до державного регулювання у сфері послуг, який випробуваний на практиці в країнах з ринковою економікою, ґрунтується на підтримці малого бізнесу, нових підприємств, що зароджуються. Стимулювання малого бізнесу дозволяє вирішити одночасно декілька завдань: посилює конкуренцію, забезпечує приріст зайнятості, знижує соціальну напруженість шляхом вирівнювання стартових можливостей, служить середовищем для підготовки підприємців.

Іншою формою підтримки сфери послуг з боку держави є надання пільг некомерційним організаціям. Некомерційні організації і установи міцно затвердилися в господарській структурі розвинених зарубіжних країн і утворюють самостійний сектор, який називається в різних країнах незалежним, недержавним, добровільним і тому подібне. Структурні одиниці, які відносяться до нього, задовольняють трьом основним вимогам: при їх створенні не ставиться мета стягання прибутку, сфера їх діяльності визначається законодавством, отримувані ними прибутки, доходи або власність не можуть бути розподілені ні повністю, ні частково між будь-якими особами, причетними до організації. При цьому обмеження по розподілу прибутку або

власності між директорами, адміністрацією, персоналом і тому подібне має ключове значення.

Регламентуючи характер розподілу прибутку і сферу діяльності некомерційних структур, держава одночасно звільняє їх від сплати державного податку на прибуток, ряду місцевих податків, надає інші пільги.

Майже за два десятиріччя ринкових економічних перетворень в Україні реформи у соціальному секторі були здійснені тільки частково. Значною мірою він досі зберігає риси радянської системи, такі як максимальне охоплення населення соціальною допомогою, велика кількість платежів при дуже малому їх розмірі, незначний зв'язок між платежами й потребами, відсутність прив'язки державного фінансування до послуг, що надаються, великий обсяг необґрунтованих видатків. Тому, іншою сферою, яка підтримується державою, є галузі, які надають послуги, що мають високу соціальну значущість. Споживання цього виду послуг окрім прямого ефекту для громадянина має значний ефект для суспільства, який не враховується зважаючи на уявну «безкоштовність» цілого ряду послуг, що фінансуються коштами держави, або якщо цей ефект носить довготривалий характер. Збільшення доходів до бюджету не може служити головною метою державного регулювання, оскільки інакше найбільш вигідним було б стимулювання таких видів діяльності як виробництво тютюнових виробів, алкогольних напоїв і наркотиків.

Введення обмежень на розподіл прибутку дозволяє уникнути порушення соціальної справедливості шляхом незаконного використання пільг по оподаткуванню, що надаються для забезпечення соціально значимих послуг населенню з низьким рівнем доходів.

В Україні за січень-вересень 2019 р. обсяг послуг, реалізованих споживачам підприємствами сфери послуг, становив 217,8 млрд. грн., що у порівнянних цінах на 10,7% вище рівня відповідного періоду минулого року. У середньому одному жителю країни за січень-вересень 2019 р. було надано послуг на 4 тис. 777,5 грн. Проте, споживання послуг жителями різних регіонів

України неоднакове і коливалося в межах від 1 тис. 283,1 грн. на одну особу у Чернівецькій області до 28 тис. 287,6 грн. в місті Києві [39].

Аналіз процесів, що відбуваються у сфері послуг зумовлюють активне втручання державних інститутів в їх діяльність та вказують на наявність наступних закономірностей.

По-перше, неухильне зростання долі сфери послуг у формуванні економічного потенціалу національного розвитку. Причому, цей потенціал довгострокової дії, що визначає перспективи розвитку національної економіки.

По-друге, відбувається старіння традиційних економічних відносин і формуються принципово нові зв'язки між галузями і видами діяльності матеріального і нематеріального виробництва. Це зумовило формування специфічних міжгалузевих кластерів, в центрі яких стають галузі сфери послуг.

По-третє, відбувається поступове перетворення послуг на високоприбуткову сферу додаткового капіталу. Це зумовило процеси концентрації виробництва у сфері послуг і розширення розвитку монополістичних процесів. Зокрема, активно монополізується банківська галузь, фінансова сфера в цілому, громадське харчування, готельний бізнес.

Ринкова конкуренція увійшла в наше життя порівняно нещодавно, разом з демократичними виборами, свободою слова і незалежністю України. В суспільстві сьогодні існує розуміння того, що необхідно розвивати та захищати добросовісну конкуренцію, яка забезпечує ефективний розподіл та використання ресурсів, науково-технічний та економічний прогрес й, в кінцевому рахунку, добробут громадян.

Після глибокої трансформаційної кризи 90-х років, яку пережила наша країна, швидше виходили із кризового стану ті галузі, де повніше склалися конкурентні відносини. І зараз, у період подолання наслідків світової фінансово-економічної кризи, саме конкуренція може стати одним із головних чинників сталого економічного зростання.

В цьому контексті важливу роль відведено Антимонопольному комітету України. Забезпечення довгострокових інтересів підприємців та споживачів

завжди було й залишається пріоритетом Комітету, як ключового державного органу, що забезпечує підтримку та захист економічної конкуренції.

Запорукою успішного виконання покладених на Комітет завдань є тісне співробітництво з державними органами, з підприємцями та громадськістю.

Конкуренційне законодавство України є потужним засобом захисту економічних прав підприємців та споживачів, яким корисно розуміти, принаймні, основи державної конкурентної політики та правила, встановлені законодавством.

Це зумовило активну державну політику в системі регулювання фінансового, біржового ринків, антимонопольну політику у сфері послуг, яку здійснює Антимонопольний комітет України, що є державним органом із спеціальним статусом, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності.

Особливості спеціального статусу Антимонопольного комітету України обумовлюються його завданнями та повноваженнями, в тому числі роллю у формуванні конкурентної політики, та визначаються Законом України «Про Антимонопольний комітет України», іншими актами законодавства. Ці особливості полягають, зокрема, в особливому порядку призначення та звільнення Голови Антимонопольного комітету України, його заступників, державних уповноважених, голів територіальних відділень, у спеціальних процесуальних засадах діяльності Антимонопольного комітету України, наданні соціальних гарантій, охороні особистих і майнових прав працівників Антимонопольного комітету України на рівні з працівниками правоохоронних органів [38].

Основним завданням Антимонопольного комітету України є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики України, яка здійснюється за наступними напрямками:

- здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції;

- контроль за концентрацією та узгодженими діями суб'єктів господарювання;

- контроль за регулюванням цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;

- сприяння розвитку добросовісної конкуренції (включає в себе, зокрема: взаємодію з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління та контролю, підприємствами, установами та організаціями з питань розвитку, підтримки, захисту економічної конкуренції та демонополізації економіки; надання обов'язкових для розгляду рекомендацій та внесення зазначеним суб'єктам пропозицій щодо здійснення заходів, спрямованих на обмеження монополізму, розвиток підприємництва і конкуренції; участь у розробленні та внесення в установленому порядку пропозицій щодо законів та інших нормативно-правових актів, які регулюють питання розвитку конкуренції, конкурентної політики та демонополізації економіки; міжнародне співробітництво з питань, які належать до компетенції Антимонопольного комітету України);

- методичне забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції (складається з узагальнення та аналізу практики застосування законодавства про захист економічної конкуренції, здійснення офіційного тлумачення власних нормативно-правових актів та надання рекомендаційних роз'яснень з питань застосування законодавства про захист економічної конкуренції) [38].

Проте, на нашу думку, необхідно поєднувати не лише нормативно-правові і економічні методи державного регулювання у сфері послуг, але і погоджувати комплексне регулювання сфери обслуговування з боку держави, приватних компаній і громадських об'єднань. Саме таке комплексне узгодження дозволяє не лише підвищити якість обслуговування фізичних і юридичних осіб, але і освоїти, що принципово важливе для України, нову стратегію синергізму.

Використання світового досвіду державного регулювання у сфері послуг особливо важливе для України в сфері підтримки їх інноваційних видів: інформаційних, консалтингових, фінансово-кредитних, розрахункових, франчайзингу, аутсорсинга.

Модель державного регулювання сфери соціальних послуг представлена поетапно на рис. 2.1. Ця модель забезпечить адресність фінансування державою витрат на соціально важливі види послуг населенню.

Держава при цьому повинна чіткіше визначити той мінімум соціальних послуг, який громадяни здатні сплатити самостійно. Держава повинна об'єктивно оцінити ті види послуг, без яких населення не може нормально існувати і стимулює їх інвестування. На нашу думку, державі доцільно, передусім, розробити систему державного управління тим сегментом ринку соціальних послуг, який орієнтований на споживачів з низькими доходами.

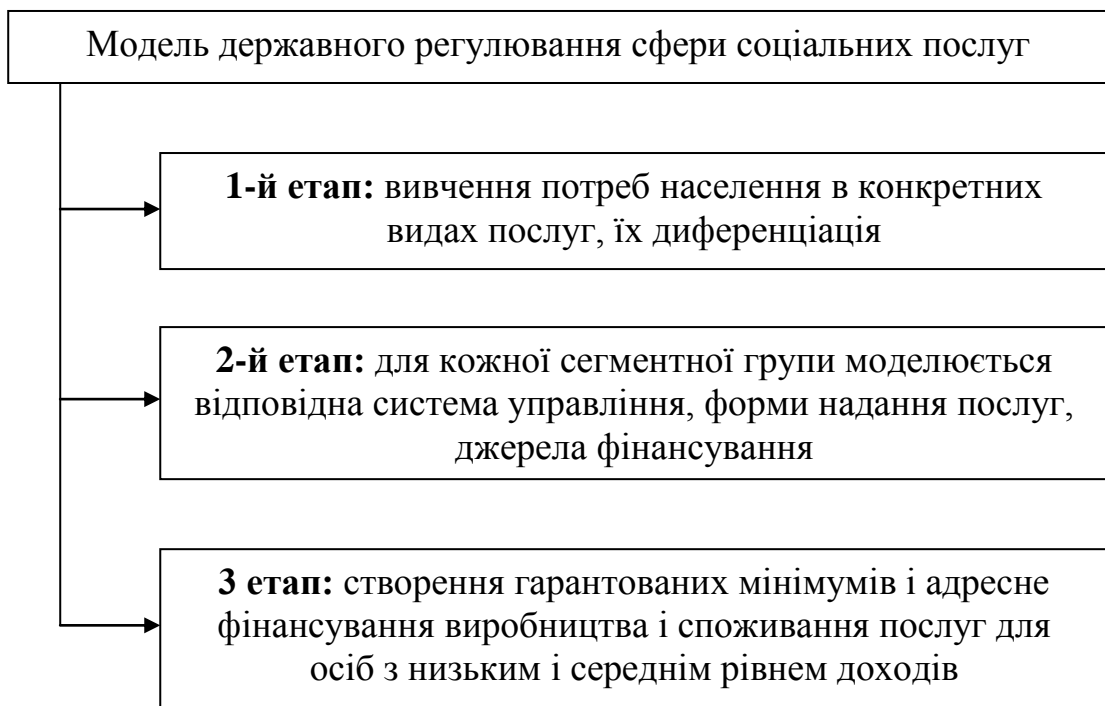

Рис. 2.1. Етапи реалізації моделі державного регулювання сфери соціальних послуг

Нині в розвинених країнах відбувається еволюція сфери послуг від їх націленості на потреби окремих груп населення до системи різних їх видів, орієнтованих на задоволення інтересів значної частини суспільства. Це – напрямки існування нової системи, які необхідно враховувати в українському законодавстві і в державних моделях державного регулювання сфери обслуговування.

На нашу думку, в якості критерію, що відрізняє соціальні послуги від інших публічних послуг, доцільно використати сферу життя суспільства, у межах якого відбувається їх реалізація. Саме цей критерій є основним, оскільки специфіка соціальних послуг полягає в тому, що вони включають сукупність організацій, які безпосередньо визначають образ і рівень життя людей, їх добробут.

Державні інститути за допомогою поєднання правових і економічних методів домагаються при наданні соціальних послуг балансу приватних і публічних інтересів, а також реалізують принцип фактичної рівності і справедливості. Державі в цілях вдосконалення розвитку сфери соціальних послуг доцільно, як нам представляється, сформувати концепцію права на обслуговування, а також права на соціальне обслуговування, що відрізняються від права на соціальне забезпечення.

Отже, державні інститути, які регулюють сферу послуг повинні забезпечити фінансування спочатку безкоштовних послуг для усього населення: загальної середньої освіти і медичної швидкої допомоги; безкоштовність таких послуг, як здобуття вищої освіти на конкурсній основі, що отримується вперше; частково оплачувані послуги: проїзд на залізничному транспорті, лікарське забезпечення для пільгових категорій громадян.

Висновки до розділу 2

1. Встановлено, що комунальні послуги є результатом господарської діяльності, спрямованої на задоволення потреби фізичної чи юридичної особи

у забезпеченні холодною та гарячою водою, водовідведенням, газо- та електропостачанням, опаленням, а також вивезення побутових відходів у порядку, встановленому законодавством. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері комунальних послуг, взаємодіє з Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, з питань державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, які здійснюють комбіноване виробництво теплової та електричної енергії та/або використовують альтернативні джерела енергії у сфері теплопостачання у процесі спільного розроблення методології (порядку) встановлення тарифів для суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання на суміжних ринках у сфері теплопостачання.

2. Сьогодні розвиток ринку освітніх послуг відбувається за кількома напрямками, які передбачають: модернізацію освітньої сфери, оптимізацію навчальних закладів відповідно до демографічної ситуації в країні, забезпечення якості освітніх послуг, реформування фінансування освіти, налагодження зв'язку з ринками праці, а також упровадження науково-технічних (інноваційних) розробок.

3. Аналіз процесів, що відбуваються у сфері послуг зумовлює активне втручання державних інститутів у їх діяльність та вказує на наявність таких закономірностей.

4. Обґрунтовано, що найбільш перспективним напрямом розвитку механізмів державного регулювання у сфері послуг в Україні є підтримка владою саме соціального сектора, яка надається населенню за допомогою Міністерства соціальної політики України, яке розробляє та впроваджує нові соціальні ініціативи.

5. Встановлено, що державне регулювання суб'єктів, які надають послуги різного характеру, повинно здійснюватися на основі етапної послідовності прийняття управлінських рішень.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

3.1. Формування принципів удосконалення механізмів державного регулювання у сфері послуг

Для підвищення ефективності функціонування і перспективного розвитку організаційно-правових структур, що надають громадянам послуги різного характеру, потрібна реалізація заходів перспективної спрямованості, які є адекватними змінам в зовнішньому середовищі, що істотно впливають на результати підприємницької діяльності суб'єктів господарювання. При цьому роль сфери послуг, як структурної складової народногосподарського комплексу зростає в сучасних умовах науково-технічного прогресу, який сприяє зниженню трудомісткості виробництва продукції, звільненню трудових ресурсів, зайнятих на підприємствах промисловості і сільського господарства. Використання кваліфікованих кадрів у сфері послуг забезпечує зростання конкурентоспроможності народногосподарського комплексу країни за рахунок підвищення продуктивності праці, ефективного використання матеріального і науково-технічного потенціалу національної економіки [12].

На нашу думку, в сучасних економічних умовах зростання невизначеності впливу чинників зовнішнього середовища формування раціональних механізмів державного регулювання галузей сфери послуг, що забезпечує збалансоване використання ресурсного потенціалу її окремих структурних складових, повинне здійснюватися на основі таких принципів функціонування механізмів державного регулювання у сфері послуг, як:

- стратегічна спрямованість управлінських рішень;
- раціональне використання усіх видів ресурсів;
- облік інтересів держави і господарюючих суб'єктів;

- адекватна реакція на зміни зовнішнього середовища;
- збалансоване галузеве зростання;
- соціальна відповідальність;
- інноваційна спрямованість;
- подолання територіальних диспропорцій.

Відмітимо, що в сучасних економічних умовах, які характеризуються різноспрямованою дією чинників зовнішнього середовища в невизначеному періоді часу, існує вірогідність того, що управлінські рішення, спрямовані на раціоналізацію функціонування суб'єктів господарювання сфери послуг в короткостроковому періоді часу, не дозволять повною мірою вирішити стратегічні проблеми розвитку організаційно-правових структур даної підсистеми національної економіки. Так, збільшення цін на квитки в установах культури, фізичної культури, спорту сприятиме зростанню їх фінансового потенціалу, дозволить притягнути додаткові фінансові ресурси, які необхідні для підвищення ефективності функціонування, збільшення заробітної плати працівників.

В той же час в довгостроковій перспективі ця міра матиме негативні наслідки, які обумовлені впливом двох чинників. По-перше, зростання цін на квитки сприятиме скороченню відвідувань установ, що зробить негативний вплив на рівень культурного розвитку певних груп і верств населення, зниження якого у свою чергу негативно позначиться на якості трудових ресурсів в стратегічному періоді часу. По-друге, практика цінової дискримінації іноземних громадян, що використовується в Україні, при визначенні цін на квитки установ культури перешкоджає зростанню числа іноземних туристів, що негативно впливає на розвиток інших галузей сфери послуг, не дозволяє повною мірою використати наявні ресурси національної економіки.

Позитивні зміни у динаміці структурних передумов конкуренції, які спостерігалися в економіці України у минулому році, були обумовлені відновленням економічного зростання України, якому сприяло проведення

економічних реформ та підвищений зовнішній попит на вітчизняну продукцію. Рушієм зростання були галузі вітчизняної промисловості, орієнтовані на експорт – металургійна, хімічна, машинобудівна тощо [38].

Основними ринками, на яких виявлені порушення законодавства про захист економічної конкуренції, були ринки житлово-комунального господарства (22,78 відсотка всіх порушень), адміністративних послуг (11,39 відсотка), агропромислового комплексу (11,09 відсотка), паливно-енергетичного комплексу (8,51 відсотка), охорони здоров'я (6,53 відсотка), послуг землевпорядкування та послуг оренди нерухомого майна (4,31 відсотка).

Антимонопольним комітетом України у звітному періоді було вжито комплексних заходів на соціально-важливих ринках, в реалізації яких брали участь структурні підрозділи центрального апарату та територіальні відділення Комітету. Зазначені заходи включали в себе проведення перевірок щодо дотримання законодавства про захист економічної конкуренції на окремих ринках, оперативне виявлення порушень законодавства та наявних проблем на цих ринках, а також вироблення спільно з іншими органами влади та органами місцевого самоврядування пропозицій щодо їх вирішення.

Значна кількість припинених Комітетом порушень на ринках адміністративних послуг у звітному періоді є результатом вжиття органами Комітету комплексних заходів на виконання доручення Президента України щодо проведення широкомасштабних перевірок діяльності центральних та місцевих органів влади, а також органів місцевого самоврядування з надання платних послуг. Такі перевірки охопили понад 3900 державних органів та підприємств, яким були делеговані повноваження надавати адміністративні послуги.

Традиційно, значна увага Комітету у 2019 році приділялася таким соціально-важливим сферам, як ринки житлово-комунального господарства, електропостачання і газопостачання, стисненого і скрапленого газу, які використовуються як моторне пальне, продуктів харчування (овочів, яєць

курячих, молочних продуктів). Зокрема, Антимонопольним комітетом України було проведено низку комплексних перевірок на зазначених ринках.

У сфері платних адміністративних послуг Комітетом виявлено ряд проблем, пропозиції щодо шляхів вирішення яких направлено Президенту України.

Основні проблеми полягають, по-перше, у відсутності єдиного, повного та достовірного реєстру адміністративних послуг органів влади, органів місцевого самоврядування, що надаються на різних рівнях. Така ситуація давала можливість запровадити плату за послуги, не передбачених законодавством випадках.

Підтримка добросовісної конкуренції на товарних ринках та сприяння її розвитку є одним з основних завдань Антимонопольного комітету України.

У 2019 році основними напрямками роботи Комітету із сприяння розвитку добросовісної конкуренції були:

- взаємодія з органами державної влади й органами самоврядування у сфері захисту та розвитку конкуренції;
- надання рекомендацій щодо обмеження монополізму, розвитку конкуренції та запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції;
- взаємодія з громадськістю щодо проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед широких мас населення щодо значення конкурентної політики для економіки та ролі Комітету у сфері захисту та розвитку конкуренції [38].

В той же час проблема формування локальних монополій нині в Україні не розв'язана, що обумовлено істотними відмінностями між окремими регіонами країни. Зокрема, значна монополізація ринку спостерігається у сфері житлово-комунальних послуг, підприємства якої в певних випадках довільно встановлюють тарифи, що негативно впливає на рівень соціального і економічного розвитку адміністративно-територіальних утворень. Отже, в сучасних економічних умовах одного з найважливіших завдань держави в

процесі підвищення ефективності функціонування механізму регулювання господарюючих суб'єктів сфери послуг являється протидія локальному монополізму, що може бути досягнуто на основі раціональної взаємодії державних, регіональних і місцевих органів влади.

Іншим інструментом забезпечення обліку інтересів держави і господарюючих суб'єктів в процесі поточної діяльності і перспективного розвитку суб'єктів господарювання сфери послуг є комплексні програми розвитку певних адміністративно-територіальних утворень. Такі програми повинні визначати галузеві пріоритети державної політики в окремих регіонах України, що дозволить з максимальною ефективністю використати кошти приватних інвесторів при здійсненні підприємницької діяльності в структурних складових сфери послуг.

На нашу думку, економічні чинники зовнішнього середовища роблять в цілому позитивний вплив на результати підприємницької діяльності організаційно-правових структур сфери послуг. Це обумовлено наступними причинами. По-перше, низькою конкуренцією у сфері послуг, рівень розвитку якої в СРСР не відповідав потребам народного господарства. В умовах командно-адміністративної системи управління економікою підприємства сфери послуг були не в змозі задовольнити зростаючі потреби громадян, забезпечити підвищення комфортності проживання на усій території країни. Тому, багато в чому така ситуація була обумовлена тим, що у сфері послуг домінуюче положення займають підприємства малого і середнього бізнесу, управління якими з єдиного центру не ефективно. Отже, відсутність умов для розвитку малого приватного підприємництва, яке було заборонено в СРСР, зробило істотний негативний вплив на результативність господарської діяльності у сфері послуг.

В той же час в деяких регіонах України рівень конкуренції у сфері послуг є досить високим, що робить негативний вплив на результати їх функціонування і перспективного розвитку. На нашу думку, в таких умовах найважливішим чинником збереження конкурентоспроможності є активне

впровадження інновацій, що дозволяють повною мірою використати існуючі можливості зовнішнього середовища для стягання максимального прибутку на вкладений капітал, скоротити до нормативного рівня витрати суб'єктів господарювання. По-друге, зростання грошових доходів громадян, що дозволяє використати значніший обсяг фінансових ресурсів для придбання різного роду послуг. Із зростанням рівня добробуту у міру задоволення первинних потреб населення виникають сприятливі передумови для збільшення споживання за рахунок придбання різного роду послуг (наприклад, таких, як послуги мобільного зв'язку, туристичні послуги, послуги доступу в Інтернет, освітні послуги, культурні послуги). При цьому тенденція позитивної зміни рівня грошових доходів громадян спостерігалася в Україні [39].

По-третє, збільшення обсягів споживчого кредитування громадян на основі залучення позикових коштів фінансових організацій, що знаходяться в приватній власності. Зростання споживчого кредитування створює сприятливі умови для збільшення витрат населення на придбання послуг різного характеру. При цьому ця тенденція збережеться в середньостроковій перспективі, що обумовлено низьким рівнем відношення споживчих кредитів до валового внутрішнього продукту в Україні.

На нашу думку, політичні чинники зовнішнього середовища також роблять в цілому позитивний вплив на результативність підприємницької діяльності у сфері послуг. Це обумовлено тим, що в період політичної стабілізації підвищується ступінь обґрунтованості перспективних управлінських рішень в даному секторі національної економіки, формуються умови для збільшення інвестиційної активності у сфері послуг. В той же час у більшості галузей сфери послуг вплив політичних чинників має обмежене значення, що обумовлено низькою мірою впливу господарюючих суб'єктів вказаних галузей на рівень соціально-економічного розвитку України. Проте в таких галузях як транспорт, зв'язок, торгівля, вплив політичних чинників представляється визначальним, оскільки вони істотно впливають на ефективність підприємницької діяльності.

Вплив науково-технічних чинників зовнішнього середовища істотно розрізняється в окремих галузевих підсистемах сфери послуг, що обумовлено характером їх функціонування в існуючих соціально-економічних умовах. В той же час науково-технічний прогрес сприяє появі нових видів послуг, що підвищує ефективність підприємницької діяльності в даній підсистемі національної економіки, дозволяє раціональним чином використати наявні матеріальні, трудові, фінансові, інформаційні ресурси народногосподарського комплексу України.

Таким чином, підвищення результативності функціонування механізму державного регулювання структурних складових сфери послуг, як в поточному періоді часу, так і в стратегічній перспективі повинно здійснюватися на основі принципів удосконалення механізмів державного регулювання у сфері послуг: стратегічної спрямованості керівників, раціонального використання усіх видів ресурсів, обліку інтересів держави і господарюючих суб'єктів, адекватної реакції на зміни зовнішнього середовища, збалансованого галузевого зростання, соціальної відповідальності, інноваційної спрямованості, подолання територіальних диспропорцій, що створить сприятливі умови прискореного економічного і соціального розвитку національної економіки України.

3.2. Розроблення напрямів підвищення ефективності механізмів державного регулювання у сфері послуг

Зростання результативності регулюючих дій, що реалізуються на державному рівні з метою раціоналізації функціонування структурних складових сфери послуг, повинне здійснюватися з урахуванням змін в зовнішньому середовищі, особливостей економічного і соціального розвитку окремих галузевих підсистем, що створить сприятливі передумови раціонального використання усіх видів ресурсів народногосподарського комплексу України. У зв'язку з цим процес формування і раціоналізації функціонування механізму державного регулювання господарюючих суб'єктів

сфери послуг доцільно представити у вигляді певного алгоритму, що дозволить системно вирішувати існуючі проблеми перспективного розвитку (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Модель функціонування механізму підвищення ефективності системи державного регулювання у сфері послуг

На нашу думку, формування раціонального механізму державного регулювання процесу функціонування господарюючих суб'єктів сфери послуг повинне здійснюватися на основі стратегічних пріоритетів розвитку, які

визначаються на державному рівні управління національною економікою. Пріоритети соціально-економічного розвитку України обумовлюють доцільність використання певних інструментів податкового, економічного, фінансового, адміністративного впливу в процесі підприємницької діяльності організаційно-правових структур різних галузевих складових сфери послуг на всіх рівнях управлінської ієрархії при виробленні і реалізації перспективних управлінських рішень.

Відмітимо, що стратегія соціально-економічного розвитку України має бути спрямована на вирішення економічних і соціальних проблем в довгостроковому періоді часу, активне впровадження інновацій, що відповідають потребам перспективного етапу народного господарства. В той же час вказана стратегія повинна визначати галузеві пріоритети розвитку національної економіки, ті структурні підсистеми, в які будуть спрямовані фінансові ресурси державного бюджету для досягнення високих економічних і соціальних результатів. Крім того, на основі вказаної стратегії повинні формуватися пріоритетні підходи до вирішення існуючих галузевих завдань з урахуванням необхідності підвищення конкурентоспроможності всієї національної економіки, як в поточній перспективі, так і в стратегічному періоді часу.

На нашу думку, на сьогодні напрямками підвищення ефективності системи державного регулювання у сфері послуг повинні стати:

- збільшення різноманітності послуг, впровадження в Україні нових видів послуг, які активно розвиваються в промислово розвинених країнах;
- зростання якості послуг на основі оптимізації процедур сертифікації і стандартизації;
- подолання територіальних диспропорцій в розміщенні підприємств сфери послуг в процесі використання методів прямого і непрямого регулювання;
- створення умов для залучення інвестицій (у тому числі іноземних), спрямованих на розвиток господарюючих суб'єктів сфери послуг;

- збільшення інноваційної активності підприємств сфери послуг відповідно до потреб сучасного етапу економічного і соціального розвитку.

Розглядаючи особливості функціонування певних галузей сфери послуг необхідно відмітити, що у сфері транспорту регулюючі дії мають бути спрямовані на створення нової інфраструктури, що відповідає потребам національної економіки, що забезпечує необхідні умови перспективного розвитку організаційно-правових структур. При цьому основним інструментом модернізації транспортної інфраструктури в масштабах всього народного господарства є приватно-державне партнерство, що забезпечує зниження ризиків його учасників, зменшення витрат при реалізації інвестиційних проектів, що мають тривалий період окупності. Відмітимо, що в економічних умовах, що складаються в Україні, модернізація транспортної інфраструктури буде можлива тільки при залученні ресурсів тих приватних інвесторів, які мають у розпорядженні значні фінансові кошти (зокрема, страхові компанії, пенсійні і інвестиційні фонди).

Найважливішим державним завданням у сфері зв'язку є розвиток конкуренції, що забезпечує раціональне поєднання інтересів державних і регіональних органів влади і господарюючих суб'єктів при вирішенні як поточних, так і перспективних проблем впровадження сучасних технологій. Представляється, що в середньостроковій перспективі в цій галузі існують два основні завдання: перехід на цифрові стандарти телевізійного мовлення і впровадження стільникового зв'язку четвертого покоління, що дозволяє поєднати голосову передачу даних, доступ до мережі Інтернет і передачу телевізійного сигналу.

Аналіз ресурсного потенціалу сфери послуг (блок 3, рис. 3.1.) дозволить визначити, наскільки наявні матеріальні, трудові, фінансові інформаційні ресурси даної підсистеми національної економіки дозволяють вирішувати існуючі завдання підвищення ефективності державного регулювання у сфері послуг. В той же час доцільно скласти прогноз довгострокових економічних змін при перерозподілі ресурсів між окремими підсистемами

народногосподарського комплексу, що дозволить забезпечити зростання обґрунтованості і цільової спрямованості управлінських рішень, що приймаються.

На нашу думку, структура державних стандартів у сфері послуг повинна включати два види показників: директивні (обов'язкові) і індикативні (необов'язкові). Досягнення директивних показників є необхідною умовою підвищення результативності функціонування усієї національної економіки і повинне здійснюватися з урахуванням перспективної потреби в ресурсах усіх видів. Державні, регіональні і місцеві органи виконавчої влади повинні гарантувати досягнення директивних показників, що дозволить забезпечити високий рівень соціального розвитку громадян України в різних адміністративно-територіальних утвореннях.

При цьому директивні показники, що визначають державні стандарти у сфері послуг, мають бути диференційовані за окремими галузями, що дозволить комплексно вирішувати існуючі проблеми економічного і соціального розвитку. Прикладом галузевих показників розвитку сфери послуг, зокрема можуть служити такі, як: число установ культури, охорони здоров'я, кількість місць в освітніх установах, лікарнях, поліклініках, рівень проникнення мобільного зв'язку, Інтернету та ін.

Завершальним етапом регулювання процесу функціонування галузей сфери послуг є аналіз отриманих результатів (блок 11, рис. 3.1), на підставі якого необхідно зробити обґрунтовані висновки про міру досягнення поставлених цільових орієнтирів, а також оцінити ступінь дії окремих чинників зовнішнього середовища на результати господарської діяльності організаційно-правових структур сфери послуг в умовах господарювання, що складаються.

Отже, трансформаційні процеси в економіці України супроводжується експансією послуг і сектор стає важливим джерелом росту ВВП і головним об'єктом для працевлаштування населення. Тому, застосування відзначених

напрямів підвищення ефективності системи державного регулювання у сфері послуг є запорукою економічного зростання нашої держави.

3.3. Напрями стратегічного розвитку механізмів державного регулювання у сфері послуг в Україні

Стратегічна мета України - розвиток національної економіки і зміцнення її конкурентоспроможності в процесі переходу від індустріального розвитку до інформаційного. Досягнутий останніми роками прогрес телекомунікаційної галузі робить позитивний вплив на ефективність діяльності держави і рівень життя громадян, забезпечення гідного рівня життя України в глобальному інформаційному суспільстві і світовій економіці. Економічний суверенітет держави відіграє одну з головних ролей у реалізації стратегії соціально-економічного розвитку. Інституційне наповнення економічного суверенітету повинне відповідати сучасним макроекономічним, фінансовим та технологічним реаліям. З урахуванням норм та правил СОТ, протекціонізм у чистому вигляді є неможливим і небажаним. Сучасна практика дає багато зразків використання тонких інструментів непрямого захисту національного виробника, в тому числі, і на ринку фінансових послуг. Тим більше, що такі міжнародні інститути, як МВФ наполягають на необхідності поступової і обережної лібералізації ринків, виходячи з верховенства принципів грошово-кредитної, фінансової та макроекономічної стабільності.

Тому необхідно наділити Національний банк України правом регулювання потоків реальних та спекулятивних інвестицій, встановлюючи диференційований режим зарахування та використання коштів в залежності від термінів, на який вони приходять у країну. З цієї точки зору важливим завданням є ретельна експертиза передумов та наслідків лібералізації валютного режиму. Як свідчить досвід країн, що перейшли до режиму вільно плаваючого курсу, це суттєво обмежує можливості впливу держави на

грошовий ринок та посилює його вразливість по відношенню до зовнішніх криз.

Необхідно забезпечити перетворення Українського банку реконструкції та розвитку із звичайного універсального банку, яким він став зараз, на національний інвестиційний банк відповідно до мети, з якою він створювався. Його статутними завданнями повинно бути, перш за все, фінансування структурної перебудови економіки та її інноваційно-інвестиційного розвитку.

Уже зараз доцільно визначити зміст та етапність кроків щодо поступового просування до створення єдиного регуляторного органу фінансового сектора, який б інтегрував функції Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг та відповідних департаментів Національного банку України. Ця проблема потребує ґрунтовного опрацювання з урахуванням незавершеності перебудови банківської системи, низького рівню розвитку небанківських сегментів фінансового ринку, виключної ролі банківської системи у забезпеченні стабільності національної грошової одиниці.

Державне регулювання, як показано в роботах українських економістів, несумісне з необґрунтованим адміністративним втручанням в роботу фірм. Його найважливішим завданням є захист прав власності і незалежності господарських суб'єктів, розвиток вільної конкуренції.

Розвиток сфери послуг дозволяє збільшити виробництво ВВП при цьому обсязі інвестицій і використання природних ресурсів і, відповідно, підвищити конкурентоспроможність національної економіки, створити додаткові робочі місця і центри підприємницької активності, в т.ч. у депресивних регіонах і для менш конкурентоздатних соціальних груп, виховати нові норми споживчої поведінки, ділової етики і ринкового мислення.

Компанії сфери послуг є соціальною організацією, орієнтованою на запити клієнтів, а не на вирішення внутріфірмових виробничих завдань. Це визначає доцільність розвитку колективної організації праці, самоврядування, нефінансового стимулювання і соціального планування на підприємствах

сфери послуг, різноманітних способів вирішення конфліктів з клієнтами і в колективі.

Найважливішою функцією держави є підтримка конкурентоспроможності вітчизняних виробників, як на внутрішньому, так і на світовому ринку на основі освоєння нових технологій і методів управління. При цьому держава не може і не повинна встановлювати, жорсткий перелік прогресивних технологій, ранжувати їх за ступенем важливості для підприємств, встановлювати завдання по їх освоєнню і фінансувати його. Фірми самостійно, керуючись ринковими стимулами, розробляють і освоюють нові продукти і технології.

На нашу думку, стратегічні напрями державного регулювання ринку технічних послуг полягають в наступному:

- фінансування в достатньому обсязі фундаментальних досліджень, а також вищої освіти;
- передача результатів досліджень приватним фірмам на певних умовах;
- забезпечення господарських суб'єктів достовірною стратегічною інформацією на основі науково-технічних прогнозів і досліджень конкурентоспроможності різних галузей і виробництв, які замовляються освітніми закладами;
- організація спільних державно-приватних проектів по розвитку критично важливих технологій за участю державних НДІ і університетів, сприяння організації міжфірмових альянсів з реалізації стратегічних інноваційних проектів;
- правове регулювання і організація патентування, ліцензування, захисту інтелектуальної власності, умов конкуренції;
- розробка і впровадження технологічних регламентів, що забезпечують не лише безпеку продукції і захист довкілля, але і зниження витрат ресурсів і забезпечення конкурентоспроможності товарів на світовому ринку.

Основною рушійною силою сучасного цивілізаційного процесу є гуманітарні чинники – освіта, здоров'я, кваліфікація, інтелектуальність,

мобільність, особистісні якості, цінності, світоглядна система, моральний профіль людини і громадянина. Отже, становлення України як активного, правомочного суб'єкта світової економічної системи і міжнародної політики неможливе без становлення суспільства як суб'єкта та ініціатора державного розвитку. Найвищу «додану вартість» країні сьогодні надає суспільство нового типу – складне за структурою, але консолідоване спільними цілями, здатне до різних форм самоорганізації, що працюватимуть на майбутнє.

На нашу думку, на законодавчому рівні необхідно визначити необхідний мінімум послуг, які не може надати ринок. Наприклад, відмінити ліцензування на конкурентних ринках, в т.ч. на туристичні послуги, перевезення пасажирів легковим транспортом, виробництво тютюнових виробів, проектування і будівництво будівель і споруд (після вступу в силу технологічних регламентів. Усунення надмірного державного регулювання скоротить корупцію, пов'язану з отриманням ліцензій.

Основою підвищення якості надання державних послуг є розвиток законодавства, чітке і контрольоване суспільством правозастосування, обов'язкове виконання судових рішень, поліпшення загальної соціальної ситуації.

Розвиток структури ринку послуг пов'язаний з прискореним розвитком інформаційних, телекомунікаційних, консультаційних, охорони здоров'я, спортивних, культурних, освітніх, персональних фінансових і інвестиційно-трастових, високотехнологічних виробничих, а також туристично-екскурсійних, оздоровчих, готельних послуг.

Розбудова сучасної структури освітньої галузі має забезпечити оптимальні умови для функціонування та розвитку системи освіти і всіх її підсистем; реалізацію різноманітних освітніх моделей, існування навчальних закладів різних типів і форм власності, різноманітних форм та засобів отримання освіти, що забезпечують громадянам надання якісних освітніх послуг, свободу вибору в освіті.

Удосконалення структури системи надання освітніх послуг в Україні передбачає:

- удосконалення законодавчої і нормативно-правової бази з метою приведення структури і змісту дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної і вищої освіти у відповідність до європейських стандартів;
- розроблення наукових підходів до ефективної оптимізації мережі навчальних закладів усіх підсистем освіти;
- сприяння розбудові мережі дошкільних навчальних закладів різних форм власності для задоволення потреб громадян у здобутті обов'язкової дошкільної освіти дітьми, які досягли п'ятирічного віку;
- урізноманітнення моделей організації освіти, зокрема для сільських дітей: створення освітніх округів, ресурсних центрів дистанційного навчання, філій базових шкіл, домашніх шкіл типу «школа-родина», дошкільних навчальних закладів сімейного типу тощо;
- створення умов для здобуття вихователями дошкільних навчальних закладів вищої фахової освіти на рівні не нижчому бакалавра-фахівця;
- системне реформування структури вищої освіти через упровадження її рівнів: освітньо-кваліфікаційних – молодший спеціаліст, бакалавр, магістр; освітньо-наукового – доктор філософії; наукового – доктор наук;
- розширення організаційно-правових засад функціонування підготовчих відділень у складі вищих навчальних закладів;
- перебудову системи післядипломної освіти відповідно до запитів народного господарства, потреб педагогічних і науково-педагогічних кадрів.

Управління сферою надання освітніх послуг має здійснюватися на засадах інноваційних стратегій відповідно до принципів сталого розвитку, створення сучасних систем освітніх проектів та моніторингу; розвитку моделі державно-громадського управління, посилення ролі та взаємодії усіх суб'єктів освітньої політики, у якій особистість, суспільство й держава стають рівноправними суб'єктами і партнерами.

Особливе значення для розвитку цього сектора в Україні має встановлення раціонального балансу між експортом і імпортом послуг, розвиток транспортно-комунікаційної і логістичної інфраструктури.

Принципова відмінність сфери послуг охорони здоров'я полягає в необхідності компетентного посередника, що виступає від імені цілої групи споживачів в їх відносинах з виробниками. Такими посередниками стають державні органи, недержавні страхові компанії, різні асоціації.

При купівлі звичайних послуг, як правило, посередника не потрібно, оскільки споживач досить добре інформований при купівлі, наприклад, освітньої або інформаційної послуги, де є відносно об'єктивні кількісні і якісні параметри, різноманітні джерела інформації, що перевіряються, нарешті, досвід звернення до цього виробника аналогічних послуг.

Вдосконалення напрямів стратегічного розвитку системи державного регулювання сфери комунальних послуг в Україні включає:

- поетапне зближення тарифів за категоріями споживачів на однойменні послуги;
- скорочення дотування населення за рахунок промислового сектора;
- введення єдиних принципів формування тарифів;
- зменшення дії витратного механізму на величину тарифів;
- зниження собівартості і тарифів на окремі види послуг;
- скорочення перехресного субсидування окремих видів послуг зв'язку.

На нашу думку, для оцінки якості послуг доцільно створити спеціальні комісії в місцевих адміністраціях з широкими повноваженнями аж до накладення штрафів, звернення до суду, відгуку ліцензії, для отримання якої необхідно пройти технологічний аудит і мати необхідну кваліфікацію, досвід роботи і так далі.

Швидше зростання тарифів на послуги в порівнянні із зростанням цін на споживчі товари обумовлене, в першу чергу, діяльністю природних монополій, а також високими витратами типового для цього сектора індивідуального виробництва, неможливістю формування великих запасів матеріальних

ресурсів, необхідністю їх придбання в малих обсягах у посередників, без знижок.

В індустріальному суспільстві споживання послуг забезпечувало, в першу чергу, підтримку і відновлення робочої сили, а в інформаційній економіці на перший план виходить розвиток креативної особистості, риси якої, як правило, раніше не знаходили застосування в процесі виробництва і залишалися за межами економічної науки. З розвитком сучасної мотиваційної системи людина у все зростаючій мірі діє не під впливом економічних чинників, а наслідуючи прагнення до внутрішнього вдосконалення і розвитку.

Послуги повинні сприяти розвитку індивідуальної і громадської свідомості, оскільки вони формують систему цінностей і поведінкових установок. Ці послуги включають не кожного учасника конкурентної боротьби про пропозицію і попит, ціни, норму прибутку і міри комерційного ризику. Ці функції виконують нові види послуг, які припускають особливу фінансову, соціальну і моральну відповідальність підприємця. Послуга розглядається як дія, яка спрямована на споживача і приносить йому корисний ефект.

Особливу роль в розвитку сучасної України грає сектор виробництва суспільних послуг - освітніх, охорони здоров'я, науково-інжинірингових, соціальних, екологічних, державних. Його перетворення визначає перспективи переходу до інноваційної економіки, де сфера послуг органічно пов'язана з виробництвом матеріальних благ. Тому, на нашу думку, напрямами стратегічного розвитку цього сектора послуг повинні стати:

- стимулювання виробництва суспільних благ і створення в цьому секторі нових робочих місць кваліфікованої праці;
- збільшення бюджетних витрат;
- посилення контролю органів влади за ефективністю вкладень і дотриманням стандартів якості послуг;
- регулювання і підтримка прогресивних змін в структурі послуг, що надаються.

Отже, сьогодні Україна переживає економічну кризу, падає життєвий рівень населення і це відбивається на ринку послуг. Вирішення цих соціально-економічних проблем потребує системного підходу, який дає змогу глибше зрозуміти причини багатьох явищ, дозволяє аналізувати проблему чи синтезувати необхідний об'єкт за допомогою визначених напрямів стратегічного розвитку системи державного регулювання у сфері послуг в Україні.

Висновки до розділу 3

1. Зміні значущості сфери послуг сприяє тенденція збільшення грошових доходів громадян промислово розвинених країн, які можуть бути використані для придбання послуг різного характеру, що забезпечують підвищення якості життя і міри комфортності проживання.

2. Визначено принципи функціонування механізмів державного регулювання у сфері послуг у сучасних економічних умовах зростання невизначеності впливу чинників зовнішнього середовища, які забезпечують збалансоване використання ресурсного потенціалу структурних складових національної економіки, а саме: стратегічна спрямованість управлінських рішень; раціональне використання всіх видів ресурсів; урахування інтересів держави і господарюючих суб'єктів; адекватна реакція на зміни зовнішнього середовища; збалансоване галузеве зростання; соціальна відповідальність; інноваційна спрямованість; подолання територіальних диспропорцій.

3. Встановлено, що зростання результативності регулюючих дій, що реалізуються на державному рівні з метою раціоналізації функціонування структурних складових сфери послуг, повинне здійснюватися з урахуванням змін у зовнішньому середовищі, особливостей економічного та соціального розвитку окремих галузевих підсистем, що створить сприятливі передумови раціонального використання всіх видів ресурсів народногосподарського комплексу України.

4. Доведено, що формування раціонального механізму державного регулювання процесу функціонування господарюючих суб'єктів сфери послуг повинне здійснюватися на основі стратегічних пріоритетів розвитку, які визначаються на державному рівні управління національною економікою.

ВИСНОВКИ

Отримані в процесі дослідження результати дають змогу сформулювати такі висновки:

1. Визначено, що ефективні механізми державного регулювання у сфері послуг є об'єктивною реакцією на вимоги часу, а форми й методи втручання держави у сферу послуг, види і методи економічної політики повинні бути обґрунтованими та сприяти задоволенню нагальних потреб суспільства.

2. Обґрунтовано сутність дефініції «державне регулювання сфери послуг», що являє собою цільову діяльність держави, що спрямована на структурні перетворення у сфері послуг, яка включає сукупність галузей, підгалузей і видів діяльності, призначення яких полягає у виробництві й реалізації послуг і духовних благ для населення, з метою створення сприятливих умов для сучасного інноваційного розвитку національної економіки в умовах модернізації системи державного управління.

3. Запропоновано підхід до класифікації методів державного регулювання ринку послуг за такими групами, як: правові (розробка, прийняття і модифікація стабільних законів прямого впливу, що забезпечують захист особи, власності, контрактів і соціально-економічної безпеки країни і її регіонів), соціально-політичні (вироблення національної ідеї і стратегічних пріоритетів), соціально-демографічні (стабілізація кількості населення, регулювання міграції, охорона здоров'я і поширення здорового способу життя, безперервна й систематична освіта всіх членів суспільства), організаційно-економічні (промислова, енергетична, аграрна, інноваційна, інвестиційна, зовнішньоекономічна, антимонопольна, інформаційна політика), адміністративно-управлінські (встановлення мінімального переліку послуг, що надаються державою, критеріїв оцінювання їх якості, процедури і регламентів надання, що перешкоджають корупції і тіньовій економіці), управління державним майном (управління в необхідних межах державними і регіональними підприємствами й установами, оборонно-промисловим

комплексом і його зовнішньоекономічними зв'язками), фінансово-економічні (грошово-кредитна і валютна, бюджетна, податкова, митна, амортизаційна політика, управління ринком цінних паперів і державним боргом).

4. Розроблено підхід до оцінювання ефективності механізмів державного регулювання ринку соціальних послуг за економічними критеріями сегментації його суб'єктів: рівнем доходу населення в конкретному регіоні, доходу на кожного члена сім'ї, можливостями отримання додаткового заробітку. Держава при цьому повинна чіткіше визначити той мінімум соціальних послуг, який громадяни здатні сплатити самостійно.

5. Відзначено, що в сучасних умовах зростання взаємозалежності підприємств різних галузей, ускладнення господарських зв'язків, формування сприятливих умов перспективного розвитку господарюючих суб'єктів сфери послуг повинне проводитися на основі комплексу цілеспрямованих дій, які реалізуються на державному і регіональному рівнях управління, що дасть змогу повною мірою використати матеріальні, трудові, фінансові, інформаційні ресурси національної економіки, сприятиме ефективному вирішенню поточних і перспективних проблем розвитку суб'єктів господарювання, які надають громадянам послуги різного характеру.

6. Удосконалено інструментарій державного регулювання суб'єктів, які надають послуги різного характеру, шляхом системної послідовності прийняття управлінських рішень, що включають такі етапи: визначення цілей і завдань державного регулювання у сфері послуг з урахуванням стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку України, особливостей функціонування організацій окремих галузей; аналіз ресурсного потенціалу сфери послуг і умов зовнішнього середовища для обґрунтування досяжності поставлених цілей; формування методів і заходів державного регулювання сфери послуг (податкових, адміністративних, економічних, фінансових); реалізація управлінських рішень; аналіз отриманих результатів, що дає можливість виявити сукупність чинників, що негативно впливають на

результативність управлінських рішень у процесі функціонування галузей сфери послуг.

7. Визначено принципи функціонування механізмів державного регулювання у сфері послуг у сучасних економічних умовах зростання невизначеності впливу чинників зовнішнього середовища, які забезпечують збалансоване використання ресурсного потенціалу структурних складових національної економіки, а саме: стратегічна спрямованість управлінських рішень; раціональне використання всіх видів ресурсів; урахування інтересів держави і господарюючих суб'єктів; адекватна реакція на зміни зовнішнього середовища; збалансоване галузеве зростання; соціальна відповідальність; інноваційна спрямованість; подолання територіальних диспропорцій.

8. Обґрунтовано напрями підвищення ефективності механізмів державного регулювання у сфері послуг, які передбачають: збільшення різноманітності послуг, упровадження в Україні нових видів послуг, які активно розвиваються в промислово розвинених країнах; зростання якості послуг на основі оптимізації процедур сертифікації і стандартизації; подолання територіальних диспропорцій у розміщенні підприємств сфери послуг у процесі використання методів прямого і непрямого регулювання; створення умов для залучення інвестицій (у тому числі іноземних), спрямованих на розвиток господарюючих суб'єктів сфери послуг; збільшення інноваційної активності підприємств сфери послуг відповідно до потреб сучасного етапу економічного і соціального розвитку.

9. Сформульовано науково-практичні пропозиції щодо розвитку механізмів державного регулювання у сфері послуг в Україні. Запропоновано:

розробити:

- концептуальні положення розвитку сфери культури і мистецтв;
- заходи щодо запровадження платних адміністративних послуг;
- заходи щодо подальшого реформування системи надання соціальних послуг;

забезпечити:

- надання пропозицій щодо формування державних стандартів якості та соціальних нормативів споживання житлово-комунальних послуг;

- удосконалення діяльності інтернатних установ системи органів праці соціального захисту населення;

- розробку форм обов'язкової звітності у розрізі показників якості надання послуг підприємствами всіх форм власності, які працюють на ринку житлово-комунального господарства;

- розробку проекту методичних рекомендацій щодо соціального замовлення соціальних послуг;

сприяти:

- виявленню неузгодженостей у визначенні понять та термінів, що використовуються в державному регулюванні сфери комунальних послуг;

- проведенню консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики у сфері праці;

- розвитку системи надання соціальних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авшенюк Н.М. Розвиток транснаціональної вищої освіти в контексті глобалізації ринків освітніх послуг / Н.М. Авшенюк // Теорія і практика управління соціальними системами, 2018. – № 4. – С. 69-77.
2. Адамик Б.П. Банківські електронні послуги : Навчальний посібник / Б.П. Адамик. – Тернопіль : Карт-бланш, 2005. – 96 с.
3. Алексеєнко Л.М. Суперечності взаємодії елементів програмно-цільового методу в процесі бюджетування сфери соціально-культурних послуг / Л.М. Алексеєнко, Б.С. Шулюк // Формування ринкових відносин в Україні, 2018. – № 4. – С. 190-197.
4. Андрєєва О.І. Обґрунтування теоретичних підходів до визначення механізму державного регулювання розвитку ринку страхових послуг / О.І. Андрєєва // Держава та регіони. Серія: Державне управління, 2017. – № 3. – С. 133-137.
5. Антохов А.А. Ринок освітніх послуг у світлі класичного та новітніх підходів до дослідження / А.А. Антохов // Регіональна економіка, 2009. – № 1. – С. 251-259.
6. Ахмедова А.М. Маркетинг услуг: сущность, определяющие факторы и специфические особенности / А.М. Ахмедова // Економіка та держава, 2017. – № 6, червень. – С. 34-36.
7. Бабкіна І. Державне регулювання ринку рейтингових послуг / І. Бабкіна // Вісник НБУ, березень 2019. – С. 30-33.
8. Баєв В.В. Критерії якості комплексної туристичної послуги / В.В. Баєв // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво, 2019. – № 3. – С. 67-71.
9. Балук Н.Р. Визначення впливу комунікаційних засобів на поведінку споживачів страхових послуг Західного регіону / Н.Р. Балук // Регіональна економіка, 2018. – № 2. – С. 151-156.

10. Біла С.О. Удосконалення державного управління ринку транспортно-транзитних послуг в Україні / С.О. Біла // Держава та регіони. Серія: Державне управління, 2007. – № 1. – С. 16-19.
11. Білаш О.В. Державне регулятивне структурування вітчизняного ринку страхових послуг / О.В. Білаш // Формування ринкових відносин в Україні, 2019. – № 4. – С. 104-111.
12. Бесчастний В.М. Соціальна політика держави в галузі освіти / В.М. Бесчастний // Інвестиції : практика та досвід. – 2009. – №19. – С. 42-43.
13. Бондар В.П. Система контролю якості аудиторських послуг / В.П. Бондар // Формування ринкових відносин в Україні, 2009. – № 1(92). – С. 139-142.
14. Брус С.І. Розвиток ринку лізингових послуг в Україні / С.І. Брус // Фінанси України, 2008. – № 11. – С. 75-85.
15. Булах Т.М. Організаційно-економічне забезпечення регіонального розвитку підприємництва в сфері послуг / Т.М. Булах // Формування ринкових відносин в Україні, 2008. – № 4. – С. 143-149.
16. Булах Т.М. Основні напрями вдосконалення організаційно-економічного забезпечення регіонального розвитку підприємництва у сфері послуг / Т.М. Булах // Підприємництво, господарство і право, 2008. – № 7 (151). – С. 156-159.
17. Булах Т.М. Шляхи поліпшення ресурсного забезпечення розвитку підприємництва в сфері послуг / Т.М. Булах // Формування ринкових відносин в Україні, 2017. – № 1. – С. 66-69.
18. Бусуйок Д.В. Класифікація земельних адміністративних послуг / Д.В. Бусуйок // Часопис Київського університету права, 2018. – № 1. – С. 239-245.
19. Буханевич А.І. Надання державно-управлінських послуг населенню як одна із форм налагодження діалогу влади та громадськості / А.І. Буханевич // Економіка та держава, 2017. – № 7, лип. – С. 120-122.
20. Версаль Н.І. Сучасні теорії державного регулювання економіки// Фінансово-кредитне стимулювання економічного зростання: Матеріали

міжнар. наук.-практ. конф. Тези доп. (3-5 червня 2005 р.) / Відп. ред. Р.А. Слав'юк. – Луцьк: ОБВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2005. – 794 с.

21. Вітренко А. Необхідність рекламної діяльності банківських установ в умовах кризових явищ в економіці України / А. Вітренко // Банківська справа, 2019. – № 3. – С. 73-80.

22. Восколович Н.А. Экономика платных услуг : учеб. пособие для вузов / Н.А. Восколович. – М.: ЮНИТИ, 2007. – 400 с.

23. Галиць О.В. Визначення конкурентноспроможності банку та стратегії її підвищення / О.В. Галиць // Регіональна економіка, 2007. – № 2. – С. 216-221.

24. Гаманкова О.О. Методи державного регулювання ринку страхових послуг / О.О. Гаманкова // Формування ринкових відносин в Україні, 2009. – № 10. – С. 71-73.

25. Глущенко С.В. Інвестиційні послуги банків: зарубіжна практика та українські перспективи / С.В. Глущенко // Фінанси України, 2007. – № 5. – С. 96-104.

26. Гонтажерская Л.И. Ринок туристичних послуг в Україні / Л.И. Гонтажерская. - Донецьк : Східний видавничий дім, 2008. - 180 с.

27. Горбач Л.М. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. для вузів / Л.М. Горбач, О.Б. Каун. – К. : Кондор, 2009. – 436 с.

28. Горелов Д.М. Сучасні стандарти надання публічних послуг громадянам органами державної влади / Д.М. Горелов // Стратегічні пріоритети, 2007. – № 3 (4). – С. 12-16.

29. Грищенко І.М. Фактори розвитку комерційних послуг в економіці України / І.М. Грищенко // Економіка та держава. - № 2. - 2007. - С. 22.

30. Гулик Т. Тенденції розвитку ринку банківських послуг з кредитування корпоративних клієнтів в Україні / Т. Гулик // Банківська справа, 2007. – № 6. – С. 12-25.

31. Давидова О.Г. Інноваційна діяльність рекреаційних підприємств як об'єкт управління / О.Г. Давидова // Проблеми науки, 2018. – № 8. – С. 2-5.

32. Журба О.В. Сучасний стан надання управлінських послуг органами державної влади в Україні / О.В. Журба // Держава та регіони. Серія: Державне управління, 2009. – № 3. – С. 5-9.

33. Заблоцька Р.О. Світовий ринок послуг : Підручник / Р.О. Заблоцька. – 3-є вид. – К. : Знання України, 2005. – 280 с.

34. Закревський А.С. Забезпечення захисту прав людини і громадянина як споживача адміністративних послуг / А.С. Закревський, В.І. Горбатюк // Фінанси України, 2017. – № 1. – С. 98-103.

35. Занфіров В.А. Критерії якості управлінських послуг публічної сфери / В.А. Занфіров // Держава та регіони. Серія: Державне управління, 2009. – № 4. – С. 35-40.

36. Западинчук О.П. Інформаційно-комунікативні технології як інструмент проведення адміністративної реформи / О.П. Западинчук // Стратегічні пріоритети, 2018. – № 3. – С. 127-132.

37. Зборовська О.М. Структурний аналіз позицій комерційних банків на ринку банківських послуг / О.М. Зборовська // Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво, 2006. – № 6. – С. 115-118.

38. Ібрагімов Е.Е. Теоретико-методологічні аспекти формування ринкового механізму ціноутворення в телекомунікаційній сфері / Е.Е. Ібрагімов // Формування ринкових відносин в Україні, 2008. – № 1. – С. 155 - 159.

39. Іванова А.М. Стимулювання інвестиційних процесів на ринку торговельних послуг (на прикладі м. Києва) / А.М. Іванова // Актуальні проблеми економіки, 2019. – № 4. – С. 95-105.

40. Кіркова Н.П. Оптимізація цін на санаторно-курортні послуги на основі диференціації / Н.П. Кіркова // Держава та регіони. Серія: Економіка і підприємництво, 2007. – № 2. – С. 123-126.

41. Кобець А.С. Ступінь зрілості вітчизняного ринку освітніх послуг / А.С. Кобець // Економіка та держава, 2018. – № 11. – С. 131-133.

42. Коваль М. Правове регулювання організаційно-управлінських відносин при наданні публічно-владних послуг / М. Коваль, І. Ковбас // Юридична Україна, 2017. – № 8 (92). – С. 39-46.

43. Комарницький І.Ф. Вплив глобалізації та євроінтеграції на функціонування ринку освітніх послуг / І.Ф. Комарницький, А.А. Антохов // Регіональна економіка, 2008. – № 2. – С. 220-228.

44. Литвиненко В.М. Щодо змісту поняття "соціальні послуги" в теорії та законодавстві / В.М. Литвиненко // Держава і право : зб. наук. праць : юридичні і політичні науки / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова) [та ін.]- К. : Ін-тут держави і права, 2008. - Вип. 40. – С. 305-311.

45. Лифар В.В. Технологія створення транзитної послуги на основі процесного підходу / В.В. Лифар // Регіональна економіка, 2019. – № 1. – С. 228-237.

46. Леснікова, М. В. Методологічні підходи до вдосконалення статистичного обліку зовнішньої торгівлі послугами / М. В. Леснікова // Статистика України, 2019. – № 2. – С. 21-27.

47. Логвінов В. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у сфері державного управління / В. Логвінов // Державне управління і Україні: реалії та перспективи: Зб.наук.пр./ за заг.ред. В.І.Лугового, В.М.Князева. – К.: Вид-во НАДУ, 2005. – С. 200-205.

48. Маначинська Ю.А. Визначення фінансового результату в умовах комплексного характеру готельних послуг / Ю.А. Маначинська // Формування ринкових відносин в Україні, 2018. – № 4. – С. 110-114.

49. Масна А.М. Класифікаційні аспекти послуг як об'єктів управління / А.М. Масна // Держава та регіони. Серія:Економіка та підприємництво, 2007. – № 6. – С. 100-105.

50. Медведєва Ю.Є. Концепція ринку муніципальних послуг / Ю.Є. Медведєва // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії, 2017. – Вип. 40. – С. 197-208.

51. Мельник Т.М. Міжнародна торгівля послугами: тенденції, чинники, національні пріоритети / Т.М. Мельник, Н.О. Іксарова // Формування ринкових відносин в Україні, 2017. – № 6 (109). – С. 197-202.

52. Никоненко С.В. Аналіз сутності страхової послуги та її впливу на формування соціального капіталу / С.В. Никоненко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво, 2018. – № 5. – С. 49-51.

53. Огаренко Т. Аналіз особливостей попиту на освітні послуги з метою прогнозування : [Т.Огаренко, викл., Класичний приватний ун-т «ЗІДМУ», м. Запоріжжя] / Т. Огаренко // Вища школа, 2009. – № 10. – С. 86-98.

54. Опанасович О.В. Інформаційні технології як інструмент регулювання ринку страхових послуг в Україні / О.В. Опанасович // Актуальні проблеми економіки, 2017. – № 10 (112). – С. 215-220.

55. Пашко М.М. Тенденції розвитку світового ринку фінансових послуг / М.М. Пашко // Агросвіт, 2017. – № 2, січень. – С. 49-52.

56. Пащенко Ю.Є. Теоретичні аспекти формування ринкового механізму ціноутворення в телекомунікаційній сфері / Ю.Є. Пащенко // Формування ринкових відносин в Україні, 2009. – № 5. – С. 115-120.

57. Пешкова А. До визначення поняття телекомунікаційної послуги / А. Пешкова // Юридична Україна, 2008. – № 9 (69). – С. 54-58.

58. Покатаєв П.С. Правове регулювання надання будівельних послуг / П. С. Покатаєв // Держава та регіони. Серія: Державне управління, 2009. – № 4. – С. 125-129.

59. Проніна О. В. Екологічна експертиза послуг / О. В. Проніна // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 6. – С.60–63.

60. Ринок фінансових послуг : Навч. посібник / М.А. Коваленко, Л.М. Радванська, Н.В. Лобанова, Г.М. Швороб. – Херсон : Олді-плюс, 2004. – 572 с.

61. Родіонов О.В. Впровадження та вдосконалення системи управління якістю послуг вищого навчального закладу / О.В. Родіонов // Проблеми науки, 2018. – № 9. – С. 15-18.

62. Самойленко А.А. Експертиза послуг зв'язку: навч. посібник / А.А. Самойленко / М-во освіти і науки України, Київський нац. торговельно-економіч. ун-т. – К. : [Київ. нац. торг. - екон. ун-т], 2009. – 232 с.
63. Семен Н.І. Організаційно-економічні аспекти діяльності банківських установ на ринку лізингових послуг / Н.І. Семен // Регіональна економіка, 2006. – № 4. – С. 165-172.
64. Семенова М. Господарсько-правове регулювання діяльності суб'єктів, що надають екскурсійні послуги / М. Семенова // Юридична Україна, 2009. – № 11-12. – С. 88-93.
65. Сербінов О. Відомості щодо надання телекомунікаційних послуг як один із видів криміналістично значимої інформації про абонента мобільного зв'язку / О. Сербінов // Підприємництво, господарство і право, 2017. – № 5 (173). – С. 166-168.
66. Сергеева Л.Н. Концепція розвитку кредитування сфери послуг / Л.Н. Сергеева, О.А. Миронов // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво., 2019. – № 3. – С. 243-246.
67. Сірий Ю.М. Особливості бюджетного забезпечення сфери надання соціально-культурних послуг як напрям державного регулювання / Ю.М. Сірий // Державне управління : удосконалення та розвиток. – 2018. – № 2. – Режим доступу до журналу : <http://www.dy.nauka.com.ua>
68. Сиченко В.В. Основні етапи розвитку державного управління системою вищої освіти / В.В. Сиченко // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ „Магістр”, 2009. – № 1 (24). – С.265–273.
69. Сиченко В.В. Запровадження Європейської парадигми кредитно-трансферної системи у ЗВО в Україні / В.В. Сиченко // Економіка та держава. – 2009. – № 9 – С.73–77.
70. Сиченко В.В. Механізми регулювання системи освіти : сучасний стан та перспективи розвитку : монографія / В.В. Сиченко // Донецьк : Юго-Восток, 2010. - 400 с.

71. Стефенсон Р. Маркетинг финансовых услуг / Р. Стефенсон / Пер. с англ. В.В. Ильина, А.В. Болдышевой; Под ред. Е.В. Калугина. – М.; СПб. : Вершина, 2007. – 252 с.
72. Стеценко С. Законодавче забезпечення охорони здоров'я в Україні / С. Стеценко, І. Сенюта // Право України, 2007. – № 6. – С. 96 - 100.
73. Ткач В.О. Розвиток системи маркетингу туристичних послуг : монографія / В.О. Ткач, Т.С. Кукліна / М-во освіти і науки України, Запоріж. нац. техн. ун-т. – Запоріжжя : Нова ідеологія, 2018. – 112 с.
74. Толкачева С.Г. PR-технологии на рынке образовательных услуг / С.Г. Толкачева // Школьные технологии, 2019. – № 3. – С. 104-112.
75. Трохименко В.І. Ринок банківських послуг в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку / В.І. Трохименко // Статистика України, 2017. – № 2. – С. 26-31.
76. Улановський О. Козир у конкурентній боротьбі: Нетрадиційні банківські послуги: як, кому, навіщо? / О. Улановський // Консалтинг в Україні, 2008. – № 5-6, травень-червень. – С. 13-16.
77. Фойгт Н.А. Децентралізація, деінституціалізація та модернізація як сучасні виклики реформування соціальних послуг в умовах демографічного старіння / Н.А. Фойгт // Економіка та держава, 2018. – № 9. – С. 108-111.
78. Черниш О.І. Розвиток системи освіти у сучасних умовах / О.І. Черниш, Л.В. Беззубко, Л.С. Соколова / Монографія. – Донецьк: «ВІК», 2005. – 132 с.
79. Юрій С.І. Ринок фінансових послуг як інституційна основа ринкової економіки / С.І. Юрій, О.О. Луцишин // Фінанси України, 2017. – № 11. – С. 48-59.

Таблиця 1. Пропозиції щодо розвитку механізмів державного регулювання у сфері послуг в Україні

№ п/п	Що пропонується	Зміст пропозиції
1	<i>розробити:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - концептуальні положення розвитку сфери культури і мистецтв; - заходи щодо запровадження платних адміністративних послуг; - заходи щодо подальшого реформування системи надання соціальних послуг;
2	<i>забезпечити:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - надання пропозицій щодо формування державних стандартів якості та соціальних нормативів споживання житлово-комунальних послуг; - удосконалення діяльності інтернатних установ системи органів праці соціального захисту населення; - розробку форм обов'язкової звітності у розрізі показників якості надання послуг підприємствами всіх форм власності, які працюють на ринку житлово-комунального господарства; - розробку проекту методичних рекомендацій щодо соціального замовлення соціальних послуг;
3	<i>сприяти:</i>	<ul style="list-style-type: none"> - виявленню неузгодженостей у визначенні понять та термінів, що використовуються в державному регулюванні сфери комунальних послуг; - проведенню консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики у сфері праці; - розвитку системи надання соціальних послуг.